

Percepcija studenata o povezanosti kvalitete odnosa s profesorima te akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem

Milinović, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:284025>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Sveučilišni diplomski dvopredmetni studij Mađarski jezik i književnost,
komunikološki smjer i Pedagogija

Barbara Milinović

**Percepcija studenata o povezanosti kvalitete odnosa s profesorima
te akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem**

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Renata Jukić

Sumentor: doc. dr. sc. Sanja Simel Pranjić

Osijek, 2024.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Sveučilišni diplomski dvopredmetni studij Mađarski jezik i književnost,
komunikološki smjer i Pedagogija

Barbara Milinović

**Percepcija studenata o povezanosti kvalitete odnosa s profesorima
te akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem**

Diplomski rad

Znanstveno područje društvenih znanosti, polje pedagogija, grana visokoškolska
pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Renata Jukić

Sumentor: doc. dr. sc. Sanja Simel Pranjić

Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 18. lipnja 2024.

Barbara Milinović, 0122232558

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Važnost odnosa u školskom kontekstu istražuje se već duže vremena, te je utvrđena njihova važnost za kvalitetu učenja i kvalitetu poučavanja. U literaturi se najčešće mogu pronaći istraživanja odnosa učenika i nastavnika na nižim razinama odgoja i obrazovanja, dok su odnosi u visokoškolskom kontekstu i dalje nedovoljno istraženi. Naime, i u visokom obrazovanju je važno da profesor stvori pozitivan odnos sa svojim studentima, odnosno da stvori pozitivno okruženje za učenje i nastavu prilagodi potrebama i interesima studenata, te da im kontinuirano pruža podršku, jer će se zbog takvog pristupa povećati motivacija studenata za sudjelovanjem na nastavi, a to će posljedično utjecati i na njihov akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem. U literaturi je uočen manjak kvalitativnih istraživanja koji istražuju odnose i način na koji doprinose osobnom i profesionalnom razvoju studenata. Stoga, cilj ovog istraživanja bio je doznati i bolje razumjeti kako studenti doživljavaju povezanost njihovog odnosa s profesorima i svog akademskog uspjeha te zadovoljstva studijem. Istraživanje je provedeno sa ukupno 20 studenata diplomskih studija, kroz fokus grupe. Dobiveni podaci obrađeni su tematskom analizom sadržaja, a ključne teme koje su dobivene tom analizom odnose se na faktore vezane uz studente i faktore vezane uz profesore. Faktori koji su vezani uz studente podrazumijevaju prije svega njihov osobni stav, dok su faktori vezani uz profesore podijeljeni u dva pristupa; pristup kolegiju i pristup studentima. Pristup kolegiju odnosi se na organizaciju nastave i ispita, a pristup studentima odnosi se na usmjerenost na studente i razvoj odnosa, podršku u profesionalnom razvoju i granice u razvoju odnosa.

Ključne riječi: akademski uspjeh, pedagogija odnosa, visoko obrazovanje, zadovoljstvo studijem.

Abstract

The importance of relationships in the school context has been researched for a long time, and their significance for the quality of learning and teaching has been established. In the literature section, one can most often find studies of student-teacher relationships at lower levels of education, while relationships in the higher education context are still insufficiently researched. In higher education, the professor needs to create a positive relationship with his students, i.e., to create a positive environment for learning, adapt the teaching to the needs and interests of the students, and continuously provide support, because such an approach will increase the student's motivation to participate in class, which will consequently affect their academic success and satisfaction with their studies. In the literature, there is a lack of qualitative research that investigates relationships and how they contribute to the personal and professional development of students. Therefore, the goal of this research was to find out and better understand how students perceive the connection between their relationship with professors and their academic success and satisfaction with their studies. The research was conducted with a total of 20 graduate students and through focus groups. The obtained data was processed by thematic analysis of the content, and the key topics obtained by this analysis relate to factors related to students and factors related to professors. Factors related to students include, first of all, their attitude, while factors related to professors are divided into two approaches: the course approach and the student approach. The course approach refers to the organization of classes and exams, and the student approach refers to focusing on students and the development of relationships, support in professional development, and boundaries in the development of relationships.

Key words: academic success, relational pedagogy, higher education, satisfaction with studies

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI DIO RADA	3
2.1. Tradicionalna i suvremena nastava	3
2.2. Pedagogija odnosa	8
2.3. Odnos između studenata i profesora	10
2.3.1. Dimenzije odnosa	12
2.3.2. Akademski uspjeh, zadovoljstvo studijem i kvaliteta odnosa	15
2.3.3. Izazovi u razvoju odnosa	18
3. EMPIRIJSKI DIO RADA	20
3.1. Metodologija istraživanja	20
3.1.1. Cilj istraživanja	20
3.1.2. Sudionici istraživanja	20
3.1.3. Metoda istraživanja	21
3.1.4. Obrada podataka	22
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	24
4.1. Akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem	25
4.1.1. Faktori vezani uz studente	25
4.1.2. Faktori vezani uz profesore	27
4.1.2.1. Pristup kolegiju	27
4.1.2.2. Pristup studentima	31
5. ZAKLJUČAK	36
6. LITERATURA	37
7. PRILOZI	42
7.1. Protokol za fokus grupu	42

1. UVOD

Odnosi u visokom obrazovanju i dalje su nedovoljno istraženi, a dodatne poteškoće stvara činjenica da ne postoji njihova jedinstvena definicija. No, najjednostavnije rečeno, odnos između dvoje ljudi temelji se na međusobnom razumijevanju važnosti jednih za druge. Razvoj i njegovanje odnosa zahtijeva zajednički napor da se stvore značajne metode komunikacije koje su razumljive i prihvatljive (Sidorkin, 2023).

Kako bi se razumjeli i pobliže objasnili odnosi između studenata i profesora, ovaj diplomski rad napisan je u dva dijela - teorijski i empirijski dio. U teorijskom dijelu rada najprije se raspravlja o ključnim razlikama tradicionalne i suvremene nastave, i to s različitih aspekata - od metoda poučavanja, uloga profesora i studenata i njihovog odnosa, do načina vrednovanja. Nakon toga, interpretirana je pedagogija odnosa koja je teorijski okvir za razumijevanje fenomena odnosa te njegovo istraživanje. Ta se pedagogija može definirati kao odgojno-obrazovni pristup koji stavlja naglasak na izgradnju pozitivnih i kvalitetnih odnosa između studenata i profesora (Bovill, 2020). Nadalje, detaljnije su opisani odnosi između profesora i studenata kako bi se mogla razumjeti njihova kompleksnost i multidimenzionalnost. Prema Hagenauer i Volet (2014) važno je kontinuirano i kvalitetno razgovarati sa studentima, uvidjeti njihove interese i potrebe te će se na taj način razviti kvalitetni odnosi koji će kasnije doprinijeti kvalitetnom poučavanju i učenju. Dakle, kada unutar visokog obrazovanja postoji kvalitetan odnos između studenata i profesora, kojeg karakterizira afektivna dimenzija i dimenzija podrške, studenti će više biti motivirani i aktivni sudionici nastavnog procesa, a to će rezultirati i kvalitetnijim učenjem i kvalitetnijim poučavanjem, odnosno boljim akademskim uspjehom studenata i zadovoljstvom studijem. No, tijekom razvoja i održavanja odnosa, profesori se susreću s raznim izazovima. Prema Simel Pranjić i Žižanović (2021) izazovi mogu biti raznih karaktera, poput osobnog (osobnost profesora i njegove vještine) i socijalnog karaktera (nepoštivanje granica odnosa, nejednaka dinamika moći) te izazovi šireg konteksta (zanemarivanje odgojne dimenzije). Kako bi se navedeni izazovi izbjegli, ključno je poštivati studente, aktivno ih uključiti u nastavni proces te im omogućiti da se izraze i razviju svoje kritičko mišljenje.

Empirijski dio rada sadrži cilj, sudionike i metodu istraživanja te obradu podataka. Cilj istraživanja bio je utvrditi kako studenti percipiraju povezanost procijenjene kvalitete odnosa s profesorima s njihovim akademskim uspjehom i zadovoljstvom studijem. Rezultati koji su

dobiveni tijekom istraživanja prikazani su tematskom analizom sadržaja koja je podijeljena na faktore vezane uz studente i faktore vezane uz profesore. U zadnjem dijelu rada napisan je zaključak kao objedinjenje teme rada.

2. TEORIJSKI DIO RADA

2.1. Tradicionalna i suvremena nastava

Unatoč društvenom, ekonomskom, socijalnom i tehnološkom napretku društva u kojemu pojedinac danas živi, u kontekstu visokoškolskog odgoja i obrazovanja uz suvremenu nastavu se i dalje mogu pronaći elementi tradicionalne nastave. Rasprava o tradicionalnoj i suvremenoj nastavi na fakultetima može obuhvatiti različite aspekte, uključujući metode poučavanja i učenja, odnos profesora i studenata, angažiranost studenata te načine vrednovanja.

U tradicionalnoj nastavi fokus je na profesoru i predavanjima, odnosno frontalnom načinu rada, dok je usmjerenost na studenta minimalna. Ono što se očekuje od studenata jest minimum, odnosno samo slušanje i praćenje te bilježenje bilješki tijekom predavanja. Nastavni plan i program u tradicionalnom obliku nastave nije promjenjiv već se izvodi onakav kakav je prvenstveno napisan, a studenti ga koriste za pripremu za ispit tako što planiraju svoje učenje, definiraju ključne teme za obradu i pristupaju potrebnim materijalima (Wang, 2022). Glavna karakteristika takve nastave jest učenje napamet gdje su studenti pasivni i ograničeni u aktivnostima i usvajanju ishoda tijekom učenja. Ono što se očekuje od studenata je minimalan rad te učenje teorijskog znanja iz zadane literature (Khalaf i Zin, 2018; Wang, 2022). Nakon usvojenog znanja provodi se sumativno vrednovanje tijekom kojeg se koriste usmene i pismene provjere radi procjene znanja, odnosno uspješnosti ishoda učenja nakon završenog određenog dijela ili cjeline. U tradicionalnim metodama poučavanja ocjena je sredstvo kategorizacije studenta, što ne znači da kategorija govori za što je student sposoban, a za što nije (Buljubašić-Kuzmanović i Kretić-Majer, 2008). Tradicionalne metode poučavanja obično ne potiču studente na upotrebu složenih kognitivnih procesa kao što ni ne pružaju podršku za postizanje dubljeg razumijevanja nastavnog sadržaja. Nedostatak tradicionalne nastave je i što ista nudi profesionalne kompetencije nakon stjecanja diplome, ali ona ne podrazumijeva proceduralno znanje, već deklarativno gdje nisu usklađeni ishodi učenja, poučavanja i vrednovanja, što je ključno za razumijevanje nastavnog sadržaja (Bigss i Tang, 2011). Dakle, nedostaci tradicionalne nastave su ograničavanje kreativnosti, učenje napamet, pojednostavljeno poučavanje koje ne potiče dublje razumijevanje i kritičko mišljenje, fokusiranje na standardizirane kriterije ocjenjivanja koji su unaprijed definirani i koji nisu usmjereni na individualni napredak studenata. Nadalje, pretjerano ujednačavanje nastavnog procesa u kojemu svi studenti moraju učiti na isti način i istim tempom ne podržava individualne potrebe studenata (Lončar-Vicković i Dolaček-Alduk, 2009). No, neki autori, poput Wanga (2022),

navode kako takva nastava može biti učinkovitija u pripremi studenata za ispite jer se većinom u standardiziranim ispitima traži prisjećanje činjenica, bez razumijevanja nastavnog sadržaja.

Usporedba suvremene i tradicionalne nastave može se okarakterizirati sudarom novih ideja sa starim sustavima. U suvremenoj nastavi, profesori trebaju odabrati nastavne metode, u skladu sa sposobnostima i interesima studenata, koje ne samo da ih potiču da uče iz knjiga, nego i da samostalno razmišljaju, steknu originalna znanja te unaprijede svoje vrijednosti i mogućnosti što zapravo dovodi do unapređenja nastave. Dakle, osim učenja iz udžbenika, studente treba poticati da stječu nova i praktična znanja kroz inovativne metode koje podrazumijevaju primjenu kritičkog mišljenja, praktičnih iskustava i korištenje suvremenih tehnologija. Neke od značajki suvremene nastave su opuštenija atmosfera, korištenje interaktivnih ploča, računala, tableta, online platformi u svrhu poboljšanja nastave, te usmjerenost nastave prema studentu. Drugim riječima, važno je podržavati studente u razvoju njihovih sposobnosti i interesa, uvažavati njihova mišljenja te prilagoditi nastavni proces prema njihovim potrebama i mogućnostima (Wang, 2022). Za razliku od tradicionalnog pristupa, svrha suvremenog pristupa je poticanje kreativnog razmišljanja, a ne testiranje. Osnovni cilj je potaknuti, usmjeravati i razvijati kreativnost studenata. Dok u tradicionalnoj nastavi prevladava pasivni način poučavanja, koji podrazumijeva minimalnu komunikaciju između profesora i studenata i u kojemu je nastava usmjerena na predavanje profesora, u suvremenoj nastavi prevladavaju aktivne i interaktivne metode. Aktivne metode su usmjerene na studente, a ne na profesora, a interaktivne metode ne poboljšavaju samo učenje, već razvijaju i socijalne vještine studenata (Wang, 2022). Prema Barnett-Itzhaki, Beimel i Tsoury profesori koji koriste interaktivne metode u svojoj nastavi, pomažu studentima postići bolji akademski uspjeh. Korištenjem navedenih metoda, studenti više pažnje posvete razumijevanju nastavnog sadržaja, zainteresirani su za nastavu i aktivni su sudionici nastavnog procesa (Barnet-Itzhaki i sur., 2023). Dakle, aktivnim sudjelovanjem u nastavnom procesu, studenti više sudjeluju u aktivnostima, dublje promišljaju o nastavnom sadržaju, razumiju ga i time postižu bolji akademski uspjeh (Kutbiddinova, Eromasova i Romanova, 2016). U učionici u kojoj se provode metode u kojima studenti aktivno sudjeluju i gdje je nastava usmjerena prema studentima, njihovim potrebama i interesima, studenti imaju mogućnost da sami biraju ili da imaju veći utjecaj na to koje teme žele istraživati, koje projekte žele raditi ili koji nastavni sadržaj žele dublje proučavati. Ovakav pristup omogućuje studentima da se fokusiraju na područja koja ih najviše zanimaju, što može povećati njihovu angažiranost i učinkovitost u učenju. Prema Mladenovici, Illie, Mericutoiu i Iancu (2021), profesori koji koriste takav

pristup, usmjeren na učenje, a ne poučavanje, pomažu studentima razumjeti i promijeniti svoja razmišljanja o nastavnom sadržaju. Cilj je da studenti razviju vlastite ideje i dublje razumiju sadržaj, umjesto da samo pamte informacije. S druge strane, profesori koji koriste pristup usmjeren na poučavanje fokusiraju se na prijenos vlastitog znanja studentima. Ovakav pristup uključuje predavanja gdje profesor objašnjava nastavni sadržaj, a studenti ga pasivno primaju. Zapravo, pristup usmjeren na poučavanje dovodi do površinskog učenja kod studenata, gdje studenti pamte informacije, umjesto da razumiju sadržaj. Upravo zbog toga, studenti bi trebali kritički razmišljati o tome što uče. To znači da ne trebaju samo zapamtiti informacije koje im profesori pružaju, već ih trebaju razumjeti i povezati s onim što već znaju. Na taj način, studenti bolje razumiju nastavni sadržaj i mogu ga koristiti u daljnjem obrazovanju. Profesori koji se fokusiraju samo na predavanje i prenošenje informacija manje potiču studente na ovakav način razmišljanja. Kritičko razmišljanje studentima pomaže pri analiziranju i procjenjivanju informacija, gdje imaju priliku istraživati, postavljati pitanja i sudjelovati u aktivnostima koje potiču njihovu intrinzičnu motivaciju i angažman na nastavi.

Suvremenu nastavu karakterizira formativno vrednovanje, koje obuhvaća ocjenjivanje predznanja i praćenje stečenog znanja. Njime se stvara osnova za individualizirano učenje. Korištenjem formativnog vrednovanja poboljšava se kvaliteta nastave koja pruža kvalitetne povratne informacije te potiče motivaciju i dovodi do većih postignuća studenata (Buljubašić-Kuzmanović i Kretić-Majer, 2008). Prema Gravett, Taylor i Fairchild (2021), vrednovanje u visokom obrazovanju uvijek je bilo povezano s moći jer su profesori ti koji su imali potpunu moć u donošenju odluka, prvenstveno prilikom vrednovanja. Profesori koriste različite metode vrednovanja za ocjenjivanje prema kriterijima koje sami određuju ili nasljeđuju od svojih mentora, a ono podrazumijeva ispite, eseje, zadatke i prezentacije. Bilo vrednovanje sumativno ili formativno, ono se rijetko propituje jer je profesor taj koji ima moć pri vrednovanju jer on odlučuje o vrsti ocjenjivanja i vrednovanja, njegovom vremenu, mjestu i načinu. Kako bi se odmaknuli od tradicionalnih oblika vrednovanja, treba poticati vršnjačko vrednovanje, kao i samovrednovanje, što će pomoći profesorima i studentima u jačanju suradnje, razvoju kritičkog mišljenja studenata i uključivanju studenata u proces učenja. To omogućuje profesorima stvaranje dinamičnog i interaktivnog okruženja u kojemu studenti nisu samo pasivni primatelji ocjena, već aktivni sudionici nastavnog procesa.

Da bi sve to uspjeli postići, profesori bi trebali imati i visoko razvijene didaktičko-metodičke kompetencije. Mladenovici, Ilie, Mericutoiu i Iancu (2021) ističu kako bi ipak

percepcije profesora o predmetu mogle biti ključni faktor u razvoju njihovih preferiranih pristupa poučavanju. Konkretno, profesori koji svoje kolegije doživljavaju kao priliku za intelektualni razvoj studenata skloniji su pristupima koji su interaktivni i usmjereni na studente. To znači da profesori koji vjeruju da je cilj njihovog kolegija pomoći studentima da razviju svoje kritičko mišljenje i razumijevanje, često biraju metode poučavanja koje uključuju aktivno sudjelovanje studenata. Ovakav pristup se suprotstavlja tradicionalnim metodama koje su usmjerene na jednostavno prenošenje informacija i gdje je naglasak na predavačkoj nastavi. Suvremeni pristup često zahtijeva promjene u nastavnoj praksi prema otvorenom, suradničkom, interaktivnom i demokratskom pristupu s naglaskom na zajedničko donošenje odluka. Iako je to jedan od čestih izazova s kojima se profesori susreću, na taj način će se poboljšati akademski razvoj i nastavni proces (Bovill, 2020). U tom kontekstu, kurikulum, poučavanje i učenje, kao i vrednovanje, postaju ključni elementi u izbjegavanju uobičajenih izazova s kojima se profesori susreću, omogućujući stvaranje poticajnog okruženja za akademski razvoj i unapređenje nastavnog procesa (Gravett, Taylor i Fairchild, 2021).

Primjena suvremenih metoda poučavanja može značajno utjecati na pristup kurikulumu i potaknuti profesore na suradnju sa studentima. Kako bi se ostvarila suradnja između studenata i profesora važno je staviti fokus na odnose sa studentima u zajedničkom stvaranju kurikuluma. Primjerice, studenti mogu sudjelovati u osmišljavanju sadržaja kako bi se uravnotežile moći u donošenju odluka u kurikulumu jer su profesori ti koji imaju potpunu moć prilikom donošenja odluka. Također, studenti mogu sami pripremiti popise literature uz pomoć mentora. Ovakvi načini otvaraju nove prilike za suradnju studenata i profesora te stvaraju prostor za kritičke rasprave o kurikulumu. Važno je i dalje poticati profesore da razmišljaju o promjeni kurikuluma u stvarnom kontekstu te da uzmu u obzir kako studenti mogu doprinijeti istome (Gravett, Taylor i Fairchild, 2021). Važno je promišljati i o utjecaju učionica i resursa te materijala na proces učenja. Primjerice, studenti mogu sudjelovati u preuređenju učionice te u osmišljavanju resursa i materijala, kako bi se stvorio pravedniji odnos između profesora i studenata. Materijalni elementi učenja i poučavanja koji su često zanemareni imaju važnu ulogu u oblikovanju iskustava i djelovanja studenata i profesora. Odgovarajuća oprema i pristup digitalnim resursima omogućuju studentima aktivnu ulogu u nastavi, suradnju s kolegama i profesorima te sudjelovanje u zajedničkim projektima i raspravama. Takvi uvjeti omogućuju suradničko učenje, kritičko razmišljanje i razmjenu ideja, potičući studente da postanu aktivni sudionici nastavnog procesa. Na taj se način poboljšava i odnos između studenata i profesora jer obje strane sudjeluju u zajedničkom donošenju odluka (Gravett, Taylor i Fairchild, 2021). U

konačnici, kako bi profesori stvorili okruženje u kojemu je student aktivni sudionik nastavnog procesa i ima odgovornost u donošenju odluka, važno ih je poticati da budu samokritični i provode samovrednovanje. Važno je da studenti ne vrednuju samo svoj rad, već i rad drugih studenata (vršnjačko vrednovanje), jer im to pomaže u razvoju kritičkog mišljenja (Wiemer, 2002). Ako između profesora i studenata ne postoji takav pozitivan i stabilan odnos, studenti bi se mogli udaljiti od nastavnog procesa. Prema tome, jedan od ciljeva suvremene nastave treba biti stvaranje pozitivnog okruženja, nastave usmjerene na studente te učionice u kojoj će se studenti osjećati dobrodošlo (Jimenez-Salazar, 2022). Upravo o važnosti tih odnosa u učionici govori pedagogija odnosa (Sidorkin, 2023) - pristup koji sve fenomene u odgoju i obrazovanju promatra kroz leću ljudskih odnosa.

2.2. Pedagogija odnosa

Pedagogija odnosa može se definirati kao odgojno-obrazovni pristup u čijem se fokusu nalaze ljudski odnosi, koji služe kao svojevrsna leća za istraživanje svih drugih fenomena u odgoju i obrazovanju. Njezin cilj je razvojem snažnih i produktivnih odnosa stvoriti inkluzivnu učionicu gdje se studenti osjećaju prihvaćeno (Bingham i Sidorkin, 2004; Komorraju, Musulkin i Bhattacharya, 2010; Cook-Sather, Bovill i Felten, 2014; Jimenez-Salazar, 2022; Sidorkin, 2023), kako bi studenti mogli efikasno učiti, ali i kako bi razvili i svoje “relacijsko ja” (Sidorkin, 2023). Ona naglašava važnost razvoja pozitivnih odnosa između profesora i studenata, tako da potiče profesore da (primjereno) uvažavaju i odgovore na potrebe i interese studenata, stvarajući time pozitivno okruženje za učenje. Ključni elementi pedagogije odnosa su povjerenje, empatija, brižnost, uzajamnost i zajedničko donošenje odluka, što poboljšava akademska postignuća i emocionalno stanje studenata.

U suvremenoj obrazovnoj filozofiji vidljiv je pomak s pedagogije ponašanja na pedagogiju odnosa. Pedagogija odnosa polazi od pretpostavke da odnosi nisu samo važni, već su ključni za cjelokupni odgoj i obrazovanje. Sidorkin (2023) pojašnjava kako je učenje duboko društveni proces, odnosno kako su kvalitetni odnosi temelj za uspješno i efikasno učenje. Prema tome, nužno je da profesori razumiju kako kvaliteta odnosa u učionici utječe na motivaciju studenata za učenje, te bi trebali posvetiti više vremena i truda njihovu razvoju i održavanju, kako svog odnosa sa studentima tako i odnosa među samim studentima. Jednako tako, kvalitetni odnosi nisu samo važni za proces učenja, već imaju i vrijednost sami po sebi jer razvijaju relacijske kompetencije pojedinca i njegovo socijalno biće, odnosno “relacijsko-ja”. Sidorkin nadalje pojašnjava kako pojedinac često vidi druge ljude kroz prizmu svog odnosa s njima i s drugima. Ukoliko obraća pažnju na to, utoliko može uočiti kako ljudi rade i uče unutar određenih odnosa sa svijetom i jedni s drugima. Isto tako, postoje nevidljive veze koje objašnjavaju veliki dio njihovog ponašanja, a one su važnije od osobina koje obično pripisuju ljudima. Iako ljudi imaju slobodnu volju i trajne osobine, te se karakteristike oblikuju pod utjecajem drugih kroz odnose. Kada profesori jednom shvate te nevidljive veze, postat će bolji u svom poslu. Iz tih razloga, pedagogija odnosa ističe kako bi stvaranje kvalitetnih odnosa trebao biti zaseban cilj sustava odgoja i obrazovanja, koji nije nužno ovisan o svladavanju nastavnog sadržaja. Kvalitetni odnosi poboljšavaju dobrobit studenata tijekom obrazovanja, a vještine i društveni odnosi koje studenti razviju utječu na njihovu sreću i uspjeh u odrasloj dobi (Sidorkin, 2023).

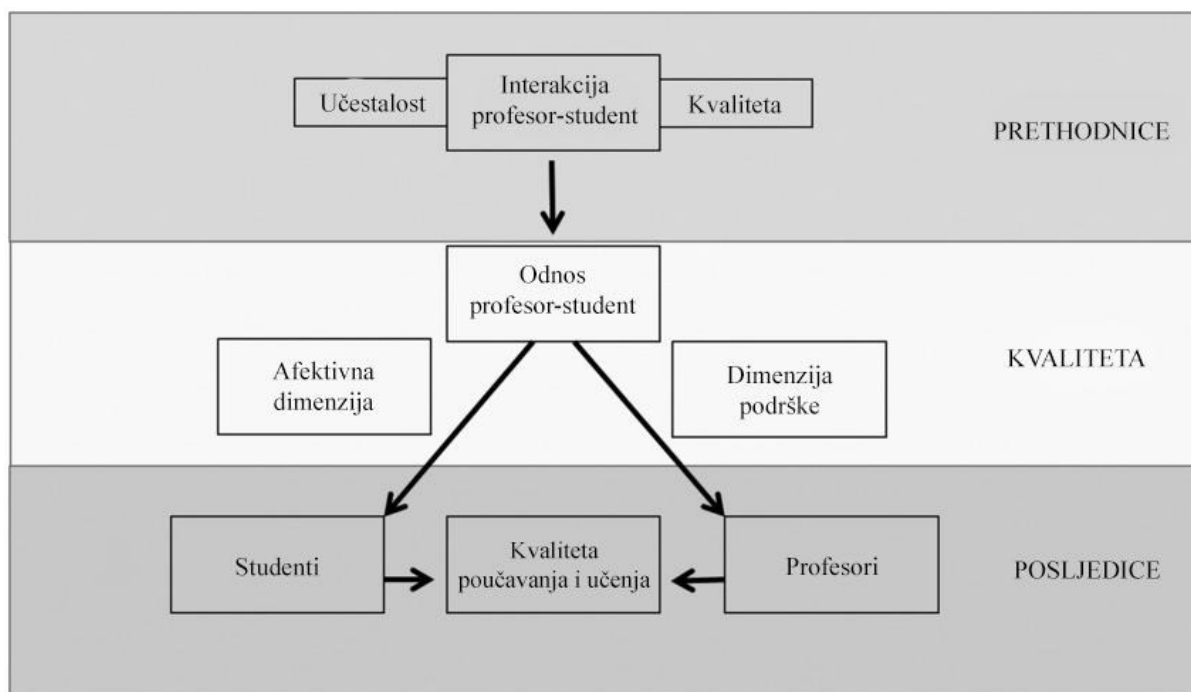
Definiranje odnosa je složen proces. U svom najosnovnijem obliku, odnos između dvoje ljudi temelji se na zajedničkom razumijevanju o tome što znače jedno drugome i koja komunikacija je prihvatljiva, a koja nije. Izgradnja i održavanje kvalitetnih odnosa uključuje zajednički proces stvaranja smislenih načina međusobne komunikacije koja je razumljiva i prihvatljiva (Sidorkin, 2023). Kada je riječ o odnosu profesora i studenata, sve počinje razvijanjem i održavanjem povjerenja. Taj osjećaj povjerenja razvija se prije svega kroz profesorovo iskazivanje empatije, poštovanja i brižnosti, odnosno razumijevanja studenata te odgovaranje na njihove potrebe i interese. To od profesora zahtijeva razvoj dodatnih kompetencija, što znači da i oni moraju kontinuirano učiti, što će u konačnici rezultirati poboljšanim učenjem i za profesora, ali i za studenta (Bingham i Sidorkin, 2004). Važno je i da postoji element uzajamnosti, tj. recipročnosti; drugim riječima, da su i studenti jednako angažirani u razvoju odnosa. Uzajamnost se može definirati i kao način interakcije jer ona jača studentsko samopoimanje, motivaciju i akademsko postignuće, ali jača i partnerstvo između studenata i profesora (Komorraju, Musulkin i Bhattacharya, 2010; Cook-Sather, Bovill i Felten, 2014). Partnerstvo kao takvo dovodi do razmjene iskustava i perspektiva što ga čini bogatim i raznolikim. Uzajamnost unutar partnerstva također zahtijeva preuzimanje odgovornosti studenata za poučavanje što znači njihovo aktivno uključivanje u proces nastave, gdje ne samo da sudjeluju u nastavi, već i doprinose kreiranju i provođenju nastavnog sadržaja, dok profesori redefiniiraju sebe ne samo kao profesore, već kao i svojevrzne učenike zajedno sa svojim studentima. To podrazumijeva da studenti preuzimaju uloge koje tradicionalno pripadaju profesorima, čime se potiče uzajamno partnerstvo i suradnja među studentima i profesorima. Dakle, partnerstvo i uzajamnost mijenjaju odnose između profesora i studenta, naglašavajući afirmaciju i stvarajući prilike za promjenu, kao što su redefiniiranje uloga, unapređenje akademskog postignuća, raznolikosti i perspektiva te stvaranje inovativnih pristupa učenju (Cook-Sather, Bovill i Felten, 2014).

2.3. Odnos između studenata i profesora

Odnos između studenata i profesora često je zanemaren u visokom obrazovanju, iako značajno doprinosi učinkovitosti poučavanja i kvaliteti učenja. Kvalitetni odnosi temelje se na razumijevanju, brizi i međusobnom poštovanju, a ključni su za motivaciju, angažman i uspjeh studenata. Kako bi se poboljšali odnosi, važno je poticati interakciju, suradnju, aktivno učenje te pružati pravovremene i kvalitetne povratne informacije. Potreban je trud profesora i studenata kako bi se uspostavili i održali kvalitetni odnosi. Takav zajednički napor rezultira boljim akademskim postignućima i zadovoljnijim studentima (Chickering i Gamson, 1987; Bain, 2004).

Odnosi pripadaju odgojnoj dimenziji više nego obrazovnoj te su stoga odnosi u visokom obrazovanju često zanemareni. Bognar (2011) govori kako profesori na fakultetima gube odgojnu dimenziju jer smatraju da je njihova profesija ključna samo za obrazovanje studenata. No, odgoj je cjeloživotni proces, koji se ponajviše očituje tijekom studentskih dana kada se mladi formiraju u odrasle osobe. Tijekom procesa formiranja mladih, važno je pružati im podršku. Zato, profesori su ključni za osobni razvoj studenata, što profesiji profesora dodaje i odgojnu komponentu. Dakle, nastava nije samo obrazovni proces, već uvijek odgojno-obrazovni proces.

Kada se govori o odnosima u školskom kontekstu, on se u većini slučajeva odnosi na odnose između učenika i učitelja, učenika i nastavnika, to jest na odnose u predškolskom i školskom okruženju (Hagenauer i Volet, 2014). Odnos se definira kao „sposobnost održavanja skladnih odnosa temeljenih na afinitetu prema drugima“ (Faranda i Clarke, 2004, str. 274) te kao „emocionalna veza između pojedinaca temeljena na razumijevanju, brizi i međusobnom poštovanju“ (Lammers i Byrd, 2014, str. 127). U suštini, odnosi se mogu definirati na razne načine i teško ih je razumjeti. Ključno je razmotriti njihov razvoj i ulogu i u visokom obrazovanju jer značajno doprinose učinkovitosti poučavanja i učenja (Buskist i Saville, 2001), odnosno utječe i na studente i na same profesore (Hagenauer i Volet, 2014).

Slika 1. Heuristički okvir za istraživanje odnosa (prema Hegenauer i Volet, 2014, str. 383)

Prema Hagenauer i Volet (2014) kako bi se ostvario kvalitetan odnos između profesora i studenata, prethodno je potrebno učestalo i kvalitetno ostvarivati interakciju između njih (prethodnice). Ostvarena interakcija se ne bi trebala oslanjati samo na formalnu komunikaciju o nastavnom sadržaju, već bi trebala obuhvatiti i neformalnu komunikaciju koja je vezana uz izazove s kojima se studenti suočavaju. Stoga, neformalna komunikacija se treba integrirati i tijekom nastavnog procesa korištenjem suvremenih metoda koje potiču aktivno učenje. Učestala i kvalitetna interakcija dovodi do kvalitetnog odnosa između profesora i studenata koji se sastoje od dvije dimenzije - afektivne dimenzije i dimenzije podrške (kvaliteta). Ono što proizlazi iz kvalitetnog odnosa profesora i studenata je kvalitetno poučavanje od strane profesora i kvalitetno učenje od strane studenata (posljedice). Autorice koje su kreirale ovaj okvir za istraživanje odnosa u visokom obrazovanju ističu kako je konstrukt odnosa multidimenzionalan te ovisan o kontekstu, što može stvoriti teorijske i metodološke poteškoće.

2.3.1. Dimenzije odnosa

Već spomenute dvije dimenzije odnosa; afektivna dimenzija i dimenzija podrške su vrlo često isprepletene. Afektivna dimenzija odnosi se na odnose između profesora i studenata koja podrazumijeva siguran i pozitivan odnos, dok se dimenzija podrške odnosi na pružanje podrške od strane profesora kako bi se studentima osigurao akademski uspjeh (Hagenauer i Volet, 2014). Pri tome do izražaja posebno dolazi koncept brižnosti, odnosno djelovanje profesora u skladu s potrebama, željama, interesima i mogućnostima studenata (Noddings, 2005). Razumijevanje dimenzija odnosa u konačnici doprinosi njihovu unapređenju, kao i unapređenju same nastave te njenih ishoda, odnosno, i poučavanja i učenja.

Afektivnu dimenziju čini brižnost profesora koja je važna za izgradnju iskrenog odnosa (Hagenauer i Volet, 2014). Prema Komorraju i sur. (2010) odnosi temeljeni na afektivnoj dimenziji su odnosi koji grade poštovanje i povezanost sa studentima. Kada su profesori pristupačni, imaju poštovanje prema svojim studentima i često razgovaraju s njima, studenti će biti motivirani intrinzično i ekstrinzično, zbog čega će poboljšati svoj akademski uspjeh. U dimenziji podrške, ključno je da profesori iznesu studentima što se točno od njih očekuje, pružajući im kontinuiranu podršku, jer profesor koji je dobar podržavat će svoje studente kako bi studenti ostvarili svoje ciljeve i bili zadovoljni svojim akademskim uspjehom (Fitzmaurice, 2008; Hagenauer i Volet, 2014). Niti jedna od ove dvije navedene dimenzije ne mogu se zasebno jer svaka na svoj način pridonosi izgradnji pozitivnih odnosa. Odnosno, kako bi profesori bili podrška svojim studentima, moraju biti pristupačni i pomoći im u njihovim akademskim preprekama (dimenzija podrške). S druge strane, studenti svojim profesorima vjeruju onda kada im pomažu u njihovim osobnim problemima (afektivna dimenzija). U suštini, afektivna dimenzija i dimenzija podrške ključne su za izgradnju povjerenja, poštovanja, iskrenosti i podrške kako bi kvaliteta odnosa opstala, a akademski uspjeh studenata se poboljšao (Hagenauer i Volet, 2014).

Ove dimenzije odnosa mogu pomoći u razumijevanju kvalitete odnosa. No, višedimenzionalni model, prema Tormey (2021), naglašava potrebu za ponovnim propitivanjem odnosa između studenata i profesora. Navedeni model pruža uvid u različite pristupe prema studentima iz perspektive njihovih potreba, interesa i mogućnosti. Odnosno, višedimenzionalni model iskazuje na koji se način profesori mogu povezati sa svojim studentima, uzimajući u obzir toplinu, sigurnost i moć. Primjerice, Tormey pojašnjava kako profesor koji nije prijateljski nastrojen i ne iskazuje osjećaj topline, može dokazati da mu se

može vjerovati. S druge strane, iako je profesor možda prijateljski nastrojen i pristupačan, studenti mogu osjećati određeni strah. Nije nužno da svaki profesor mora otvoreno iskazivati svoju emocionalnost ili biti prijateljski nastrojen, ukoliko takva ekstrovertiranost nije dio njegove osobnosti. Oni profesori koji nemaju takav osjećaj, trebaju se fokusirati na osjećaj povezanosti sa studentima tako da budu dosljedni u svojim pravilima i odlukama, pravedni tijekom ocjenjivanja te da pružaju potrebne informacije studentima. S druge strane, profesori koji jesu topli i prijateljski nastrojeni, ali kod studenata izazivaju osjećaj straha su profesori koji nisu dosljedni u svojim pravilima i odlukama, tj. nepouzdana su. S obzirom na navedeno, kada se jednom uravnoteže i shvate ove dimenzije, onda se može značajno poboljšati kvaliteta odnosa između profesora i studenata te unaprijediti nastavni proces.

Brižni profesori trudit će se poticati studente da budu ono što jesu, da steknu samopouzdanje i iskoriste svoj potencijal u svrhu postizanja uspjeha tijekom studija. Umjesto da ističe greške studenata, profesor će pozdravljati inovativne pristupe i rješenja, čime ne podcjenjuje osnovne vrijednosti studenta, a daje kvalitetnu povratnu informaciju. U učionici brižnog profesora vlada disciplina koja štiti i podržava stjecanje potrebnih vještina, te u istoj nema mjesta strahu, sramu i ismijavanju. Primjerice, kvalitetan odnos između profesora i studenta moguće je izgraditi ako student ne može savladati određen zadatak, a profesor prepoznaje njegove izazove, pri čemu mu iskazuje poštovanje i razumijevanje. Osim toga, može preispitati potrebe, interese i želje studenata, što im može pomoći u daljnjem razvoju (Akili, 2015; Noddings 2005). No, prema Schwartz i Holloway (2012), i dalje postoji veliki broj nastavnika koji smatra da povezanost studenata i profesora onemogućuje postavljanje granica, kritiziranje rada, te da negativno utječe na trud i uspjeh studenata i da to u konačnici dovodi do manjka autoriteta profesora i lijenosti studenata. To znači da profesori trebaju voditi računa o zadržavanju jasnih granica u odnosu sa studentima, kako odnos ne bi bio narušen. Studenti koji cijene bliske odnose s profesorima, prepoznaju važnost tih odnosa i svjesno izražavaju poštovanje prema postavljenim i zajednički dogovorenim granicama koje održavaju snagu i jasnoću odnosa. Potreban je obostrani trud između profesora i studenata kako bi se ostvario takav kvalitetan odnos.

Kada se u literaturi raspravlja o načinima unapređenja odnosa profesora i studenata, često se govori o kvaliteti nastave i njezinu unapređenju. Pri tome su uočljive obje prethodno spomenute dimenzije odnosa, afektivna dimenzija i dimenzija podrške. Primjerice, Chickering i Gamson su još 1987. godine naveli sljedeća načela za unapređenje nastave: važno je poticati

komunikaciju i interakciju kako između studenata, tako i između profesora i studenata. Važno je razviti i recipročnost, ali i poticati suradnju i aktivno učenje studenata. Studentima je isto tako važna kvalitetna povratna informacija koja im omogućava bolji uvid u vlastiti napredak te im je potrebno naglasiti što se točno očekuje od njih, a u konačnici, najvažnije je poštivati i promicati različitosti i njihove vrijednosti. Ta se načela mogu prepoznati i u recentnoj literaturi o kvaliteti nastave. Tako na primjer, Biggs, Tang i Kennedy (2022) uz sve do sada navedeno ističu kako će kvaliteta nastave biti osigurana ako profesori svoje poučavanje unaprjeđuju kroz reflektivno, tj. iskustveno poučavanje, dok studenti trebaju učiti kroz reflektivno učenje. Cilj metode refleksije je omogućiti studentima visokokvalitetna obrazovna iskustva koja potiču razvoj njihovih kognitivnih sposobnosti (Shah, 2023). Pongračić i Marinac (2020) također smatraju da se metodom refleksije nastava može unaprijediti jer profesor posvećuje više pažnje ne samo sebi, već i svojoj praksi, što ga dovodi do veće motivacije za rad. Pojašnjavaju da, ukoliko profesori imaju veću motivaciju za rad, utoliko će više biti inspirirani raditi te će na taj način unaprijediti kvalitetu nastave.

2.3.2. Akademiški uspjeh, zadovoljstvo studijem i kvaliteta odnosa

Brojna su istraživanja potvrdila kako kvaliteta odnosa značajno utječe na akademiški uspjeh i zadovoljstvo studijem (primjerice Eisenberg i sur., 2007; Kumar i Bhuyan, 2023; Dai, 2024). Drugim riječima, kako bi studenti ostvarili akademiški uspjeh, profesori bi trebali stvoriti osjećaj povjerenja te poticati i podržavati studente, pružajući razumijevanje za njihove potrebe, koje posebice u današnje vrijeme mogu biti vezane uz mentalno zdravlje (Eisenberg i sur., 2007). S druge strane, negativni odnos između profesora i studenata može utjecati suprotno: studenti će izgubiti interes te će biti manje uključeni u nastavni proces. Trud profesora i studenata je neophodan za izgradnju i održavanje pozitivnih odnosa, koji uključuju empatiju, poštovanje i kontinuiranu podršku. Takvi odnosi značajno poboljšavaju nastavne i obrazovne procese, motiviraju studente za rad, a na kraju to rezultira boljim akademiškim uspjehom i zadovoljstvo studijem (Dai, 2024).

Kumar i Bhuyan (2023) istraživali su kako odnosi između studenata i profesora utječu na akademiški uspjeh, neovisno o spolu studenata. U istraživanju su prvenstveno proučavali kako studenti percipiraju svoj odnos s profesorima, a pokazalo se kako velika većina studenata smatra da imaju izuzetno kvalitetne odnose sa svojim profesorima. Nakon proučavanja percepcije studenata, istraživali su i kako su odnosi između studenata i profesora međusobno povezani. U ovome dijelu, utvrdilo se kako postoji statistički značajna korelacija između kvalitete odnosa profesora sa studentima i akademiškog uspjeha studenata. Nadalje, istaknuto je kako spol studenata (muški i ženski) ne utječe na odnose između studenata i profesora. Odnosno, nije utvrđena značajna razlika koja može implicirati da je određeni spol povezaniji i ima kvalitetnije odnose s profesorima. No, važno je naglasiti da neovisno o spolu, odnosi s profesorima značajno utječu na akademiški uspjeh studenata. Dakle, spol studenata ne utječe na odnose s profesorima, kao niti na akademiški uspjeh, ali je ključno da profesor potiče komunikaciju sa studentima kako bi se ti odnosi poboljšali, kao i akademiški uspjeh studenata. U konačnici, Kumar i Bhuyan su zaključili da je uistinu važno njegovati i održavati kvalitetne odnose sa studentima, jer to ne da će samo pomoći u akademiškom uspjehu studenata, već će se poboljšati i unaprijediti cijeli obrazovni sustav.

Mentalno i emocionalno zdravlje studenata također je važan faktor u njihovu akademiškom uspjehu i zadovoljstvu studijem. U istraživanju *Prevalence and correlates of depression, anxiety, and suicidality among university students* dokazalo je kako se veliki broj mladih danas suočava s anksioznošću (15,6% studenata prijediplomskog studija i 13%

studentata diplomskog studija) te su im potrebni primjereni uvjeti kako bi bili uspješni. To znači da bi profesori, svjesni važnosti kvalitetnog odnosa sa studentima trebali uvidjeti njihove poteškoće (Eisenberg i sur., 2007). Također, ne tako davna COVID-19 pandemija značajno je utjecala na mentalno zdravlje mladih. Jedan od ključnih čimbenika bio je prelazak s nastave uživo na online nastavu, zbog čega su mladi bili ograničeni u mnogim aktivnostima i društvenim interakcijama, što je značajno narušilo međuljudske odnose. Zbog „lockdown-a“, mladi su se često osjećali izolirano i usamljeno te su se borili s anksioznošću i depresijom. Upravo zato, škole i fakulteti imaju ključnu ulogu u pružanju podrške. Održavanje programa psihološkog savjetovanja i ulaganje u mentalno zdravlje postali su prioritet u obrazovanju (Publications Office of the European Union, 2022). Kada profesori izgrade povjerenje, studenti će se otvoriti, razgovarati o svojim problemima te će se zbog toga osjećati bolje. Ovakav pristup studentima će pomoći u smanjenju anksioznosti, u razvoju kvalitetnih odnosa, što će u konačnici poboljšati njihov akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem. Kada studenti imaju podršku, kako akademsku tako i emocionalnu, postaju aktivniji na nastavi, odgovaraju na pitanja i sudjeluju u nastavnom procesu. No, ukoliko profesor izgradi negativan odnos sa studentima, utoliko će studenti biti manje zainteresirani i aktivni te će izgubiti volju i angažman za nastavni proces. Stoga, pozitivni odnosi značajno doprinose akademskom uspjehu studenata jer studenti uviđaju sve prednosti koje takav odnosi donosi. Od izgradnje povjerenja, do podrške i brige profesora. Dakle, takav odnos ne samo da poboljšava akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem, već i pruža emocionalnu podršku studentu. Kada profesori slušaju svoje studente i pružaju im emocionalnu podršku, studenti će lakše prevladati negativne emocije i fokusirati se na svoj akademski uspjeh. Izgradnjom takvog odnosa, studenti postaju zadovoljniji studijem te se trude poboljšati svoj akademski uspjeh (Dai, 2024).

Nadalje, Kim, Albers i Knots (2023) navode kako različiti stilovi vođenja profesora također mogu utjecati na akademsku izvedbu, angažman i uspjeh studenata. Pojašnjavaju kako emocionalno, Pygmalion¹ (*eng. Pygmalion leadership*), transakcijsko i karizmatično vodstvo značajno povećava angažman i povjerenje studenata, što pozitivno utječe na akademski uspjeh. Emocionalno vodstvo podrazumijeva stvaranje pozitivnog okruženja u kojemu se studenti osjećaju ugodno. Vide profesora kao empatičnu osobu, spremnu na otvorenu komunikaciju i razumijevanje. Pygmalion vodstvo usredotočeno je na to što profesor očekuje od studenata, pružajući im kontinuiranu podršku. Studentima je važno da znaju što se od njih očekuje kako

¹ netko tko ima sposobnost inspirirati druge da ostvare svoj puni potencijal očekujući najbolje od njih

bi zadovoljili određene kriterije nastavnog procesa. Slično kao i Pygmalion vodstvo, transakcijsko vodstvo podrazumijeva postavljanje visokih očekivanja, ali uz konkretne povratne informacije kako bi studenti mogli pratiti i poboljšati svoj akademski uspjeh. No, bez motiviranja studenata, akademski uspjeh nije moguć o čemu govori karizmatično vodstvo. Ono je okarakterizirano sposobnošću profesora da motivira i uključuje studente u nastavni proces. Odnosno, da su studenti aktivni sudionici istoga. Takvi profesori usmjeravaju svoje studente prema akademskim ciljevima i poticanju suradničkog okruženja. Dakle, profesori kao voditelji nastavnog procesa trebaju pružati smjernice i motivirati studente kako bi osigurali aktivno sudjelovanje u nastavi. Iako profesori moraju usvojiti vještine za svaki stil vođenja, važno je naglasiti da se one uvijek mogu usavršiti (Kim, Albers i Knots, 2023), i to kroz primjerice radioničke aktivnosti.

Radionice su značajne za usvajanje stila vođenja jer iste doprinose poboljšanju odnosa i nastavnog procesa. Na primjer, radionice za emocionalno vodstvo mogu pomoći profesorima da budu osjećajni, empatični i otvoreniji prema studentima. Radionice za Pygmalion vodstvo pomažu profesorima postaviti jasna očekivanja od studenata i na koji način se mogu izraziti i komunicirati sa studentima da bi isto postigli. Zatim, radionice za transakcijsko vodstvo mogu potaknuti profesore da postave visoka očekivanja, ali uz pružanje konkretnih povratnih informacija koje doprinose poboljšanju akademskog uspjeha studenata. Radionice za karizmatično vodstvo pomažu profesorima da jasno izraze svoju ideju, ali da zajednički kreiraju sadržaj sa svojim studentima jer će ih tako motivirati za daljnji rad. Ključno je kombinirati sve stilove u jedan jer će profesori na taj način izgraditi povjerenje, a povjerenje u profesora vodi ka postizanju boljeg akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem (Kim, Albers i Knots, 2023). No, pri tome je važno iskazivanje brižnosti, međusobnog poštovanja i njegovanje bliskih odnosa na nastavi i izvan nje (Ingraham, Davidson i Yonge, 2018).

2.3.3. Izazovi u razvoju odnosa

Razvoj odnosa ključan je za obrazovanje studenata. No, profesori tijekom razvoja brižnih odnosa mogu se susresti s nizom izazova. Simel Pranjić i Žižanović (2021) na temelju dosadašnjih dostupnih istraživanja sumiraju izazove, koji mogu biti osobnog karaktera (osobnost i vještine profesora te njihovo vjerovanje u vezi poučavanja), socijalnog karaktera (očekivanja od strane profesora, granice u odnosima, viđenje i shvaćanje postupaka) i izazove koji su šireg konteksta (zapuštanje odgojne uloge profesora i zapostavljanje kvalitete poučavanja). Autorice napominju kako razvoj brižnog odnosa između studenata i profesora u visokom obrazovanju nije jednostavan posao. Kako bi se brižni odnos izgradio, a kasnije i održavao, ključno je i razumjeti izazove s kojima se profesori mogu susresti (Simel Pranjić i Žižanović, 2021).

Izazovi osobnog karaktera proizlaze iz osobnosti profesora, njegovih vještina i vjerovanja o poučavanju koje se dijele na dva različita stajališta profesora; profesori koji smatraju da je briga o studentima važna u visokom obrazovanju i profesori koji smatraju da brižnim odnosima nije mjesto u visokom obrazovanju. Nadalje, izazovi u razvoju odnosa između studenata i profesora i koji su socijalnog karaktera odnose se na nepoštivanje granica odnosa, nejednaku dinamiku moći, nepoštivanje profesora i njegovog autoriteta. Zbog navedenih izazova, značajno se gubi potencijal za dublji razvoj odnosa. Profesori koji imaju visoka očekivanja od svojih studenata, a studenti iste ne ispune, profesore će to dovesti do osjećaja ljutnje i time će zanemariti brižan odnos. Zbog ovakvih izazova, teže dolazi do međusobnog poštovanja i povjerenja, a studenti će izgubiti interes za daljnji akademski napredak. Izazovi koji se pak odnose na širi kontekst podrazumijevaju zanemarivanje odgojne dimenzije u visokom obrazovanju, kao i mišljenje da je brižni odnos spolno i rodno determiniran kao “ženski” ili “majčinski”. Nažalost, u današnjici još uvijek postoje profesori koji zanemaruju odgojnu dimenziju svoga posla, a jedan od mogućih razloga može biti tradicionalno gledanje na fenomen odgoja – odgoj je prenošenje određenih vrijednosti s jedne generaciju na drugu, a isti završava onda kada određeni pojedinac usvoji te vrijednosti (Simel Pranjić i Žižanović, 2021).

Iako se događaju izazovi u razvoju odnosa poput sukoba ili nepoželjnog ponašanja studenata, važno je da profesor otkrije što se nalazi „ispod površine”. Zašto se student odnosi na taj način i što ga je dovelo do takvog ponašanja. Ključno je razumjeti i osjećaje studenata, pomoći mu u razumijevanju i verbalizaciji istih jer će se tako stvoriti osjećaj povjerenja koji

potiče razvoj brižnog odnosa. Razvoj brižnih odnosa podrazumijeva da profesori prihvate drugačija mišljenja, različitosti i objektivno gledaju situaciju, prihvaćaju ono što je drugačije od njihovih stavova. Treba pustiti studente da se izražavaju na svoj autentičan način i da sudjeluju onoliko koliko su oni spremni na to (Simel Pranjić i Žižanović, 2021).

3. EMPIRIJSKI DIO RADA

3.1. Metodologija istraživanja

3.1.1. Cilj istraživanja

Odnosi u visokoškolskom obrazovanju i dalje nisu dovoljno istraženi, osobito kako je kvaliteta tih odnosa povezana s akademskim uspjehom i zadovoljstvom studijem, unatoč tomu što je jasan njihov doprinos kvaliteti učenja i poučavanja. Uz to, u dostupnoj literaturi se posebice uočava manjak kvalitativnih istraživanja koja se bave studentskom percepcijom odnosa s profesorima. Stoga, cilj ovog istraživanja je utvrditi kako studenti percipiraju povezanost kvalitete odnosa s profesorima sa svojim akademskim uspjehom i zadovoljstvom studijem.

3.1.2. Sudionici istraživanja

U ovom istraživanju sudjelovali su studenti diplomskih studija. Ukupno 20 studenata bilo je podijeljeno u četiri skupine: dvije skupine činili su studenti prve godine diplomskog studija, a preostale dvije skupine studenti druge godine diplomskog studija. Zbog različitih mjesta prebivališta, istraživanje je s nekim skupinama provedeno uživo, dok je s drugima provedeno online putem Google Meet-a.

Istraživanje je provedeno u skladu s etičkim standardima. Svi studenti su dobrovoljno pristali sudjelovati u istraživanju, te su potpisali suglasnost i privolu za prikupljanje osobnih podataka. Prije početka istraživanja, studenti su detaljno informirani o cilju istraživanja te su obaviješteni da će prikupljeni podaci biti korišteni isključivo za izradu diplomskog rada. Njihova imena i identiteti ostaju strogo povjerljivi, a svi podaci su prikupljeni u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. godine o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka (GDPR). Sudionici su također upozoreni da profesori niti kolegiji koje su spomenuli neće biti imenovani u radu, čime je dodatno osigurana njihova anonimnost. Studenti su imali pravo povući svoju privolu i odustati od sudjelovanja u istraživanju u bilo kojem trenutku, što je dodatno naglašeno kako bi se poštovala njihova prava i privatnost.

3.1.3. Metoda istraživanja

Korištenjem kvalitativne metode istraživanja omogućava se dublje razumijevanje tema kroz prikupljanje određenih podataka (Krueger i Casey, 2015). Kao metoda ovog istraživanja odabrana je fokus grupa, a korišteni instrument bio je protokol za fokus grupe (Prilog 1), koji je osigurao strukturiran pristup prikupljanju podataka.

Fokus grupa je vrsta grupnog intervjua gdje sudionici istraživanja međusobno komuniciraju i nadopunjuju jedni druge. Ključ fokus grupa je grupna rasprava, otvorenost i interakcija sudionika. Istraživač tijekom fokus grupe treba poticati sudionike da međusobno razgovaraju, nadopunjuju jedni druge te da komentiraju tuđe točke gledišta. Ovakva metoda je vrlo korisna za razumijevanje mišljenja, stavova i iskustava sudionika jer svaki sudionik iste situacije doživljava na različite načine (Kitzinger, 1995).

Cilj fokus grupe je bolje razumjeti osjećaje i mišljenja ljudi o nekoj temi. Zapravo, fokus grupe su rasprave, s ciljem prikupljanja mišljenja o određenoj temi. Sudionici se izabiru prema zajedničkim karakteristikama koje su važne za tu temu. U ovom istraživanju izabrani su studenti diplomskog studija koji dijele iskustvo studiranja i suradnje s profesorima. Grupa obično ima 5 do 10 članova koje vodi moderator, odnosno istraživač. Ključno je da se rasprave vode u pozitivnom okruženju bez buke, da su opušteno, te da se sudionici osjećaju prihvaćeno. Drugim riječima, kako bi fokus grupa imala uspješan ishod, važno je da se sudionici osjećaju ugodno te da slobodno mogu iznositi svoja mišljenja bez osude drugih sudionika. U principu, cilj je potaknuti iskrenost i dobiti stvarne osjećaje sudionika (Krueger i Casey, 2015).

Dakle, fokus grupe imaju pet ključnih karakteristika - male grupe ljudi, sudionici s određenim zajedničkim karakteristikama, prikupljanje kvalitativnih podataka, usmjerena rasprava te bolje razumijevanje određene teme. Podaci u fokus grupi prikupljaju se putem otvorenih pitanja koja omogućuju otvorenu komunikaciju među sudionicima, što je vidljivo u Prilogu 1. Pitanja su pripremljena unaprijed i postavljena logičnim redoslijedom, počevši od općenitih pitanja do ključnih kako bi rasprava mogla napredovati. Može se zaključiti kako u fokus grupi prikupljene informacije pružaju dubinsko razumijevanje teme koja se istražuje, odnosno mišljenja, osjećaja i stavova sudionika (Krueger i Casey, 2015).

3.1.4. Obrada podataka

U ovom diplomskom radu korištena je tematska analiza sadržaja koja se koristi u kvalitativnim istraživanjima za predstavljanje teme. Tematska analiza sadržaja vrlo detaljno iskazuje podatke i teme putem interpretacija, a broji šest faza tijekom analize i obrade podataka: transkripciju i upoznavanje s podacima, izbor ključnih riječi, kodiranje, definiranje tema unutar grupa, definiranje i interpretacija podataka ključnih riječi, kodova i tema te prikaz podataka (Boyatzis, 1998; Naeem, Ozuem, Howell i Ranfagni, 2023).

Prva faza bila je transkripcija i upoznavanje s podacima unutar fokus grupa. Tijekom transkripcije podataka važno je upoznati se sa sadržajem i promišljati o njemu kako bi se jasno raspoznale početne teme i važni dijelovi. Nakon faze transkripcije, uslijedio je izbor ključnih riječi. Izbor ključnih riječi temelji se na ponavljajućim frazama i riječima tijekom intervjua što istraživaču pomaže pri određivanju kodova i tema u nastavku obrade podataka. Treća faza je faza kodiranja. U ovoj fazi, kodovi se odnose na kratke fraze ili riječi u kojima se ističe glavna poruka, važnost ili tema. Kodiranje je od izuzetne važnosti jer pojednostavljuje složeni tekst te pomaže u pronalaženju ključnih podataka za istraživačka pitanja. Unutar kodiranja, ključne riječi su važne jer su osnova analize i obrade podataka, što omogućuje pretvaranje neobrađenih podataka u korisne dijelove. Faza definiranja tema unutar grupa, kao četvrta faza, podrazumijeva organizaciju kodova u smislene cjeline. U ovoj fazi, istraživač prelazi s detaljne analize kodova na stvaranje tema koje su smislene. Teme koje se navedu povezuju istraživačka pitanja s prikupljenim podacima. Nakon organizacije kodova u smislene cjeline, sljedeća faza je bila faza interpretacije i definiranja podataka ključnih riječi, kodova i tema koja uključuje razumijevanje i oblikovanje ideja, mišljenja i stavova sudionika. U završnoj fazi, istraživači prikazuju prikupljene podatke, potkrepljujući ih s postojećim teorijama. Na taj način, svi prikupljeni podaci se objedinjuju u jednu cjelinu, čime se završava proces analize i obrade podataka (Naeem i sur., 2023).

Prema Boyatzis (1998), tematska analiza sadržaja je način viđenja. Odnosno, omogućuje uočavanje detalja koji bi drugima mogli promaknuti, čak i kada se gledaju i analiziraju isti podaci. Isto tako, on smatra kako tematska analiza ima više svrha. Odnosno, ona se može percipirati kao način viđenja, sredstvo koje daje smisla informacijama i podacima, metoda za analizu kvalitativnih podataka, sustavan pristup koji promatra pojedinca, interakcije, grupu ili situacije te kao proces obrade kvalitativnih podataka u kvantitativne. Autor zaključuje

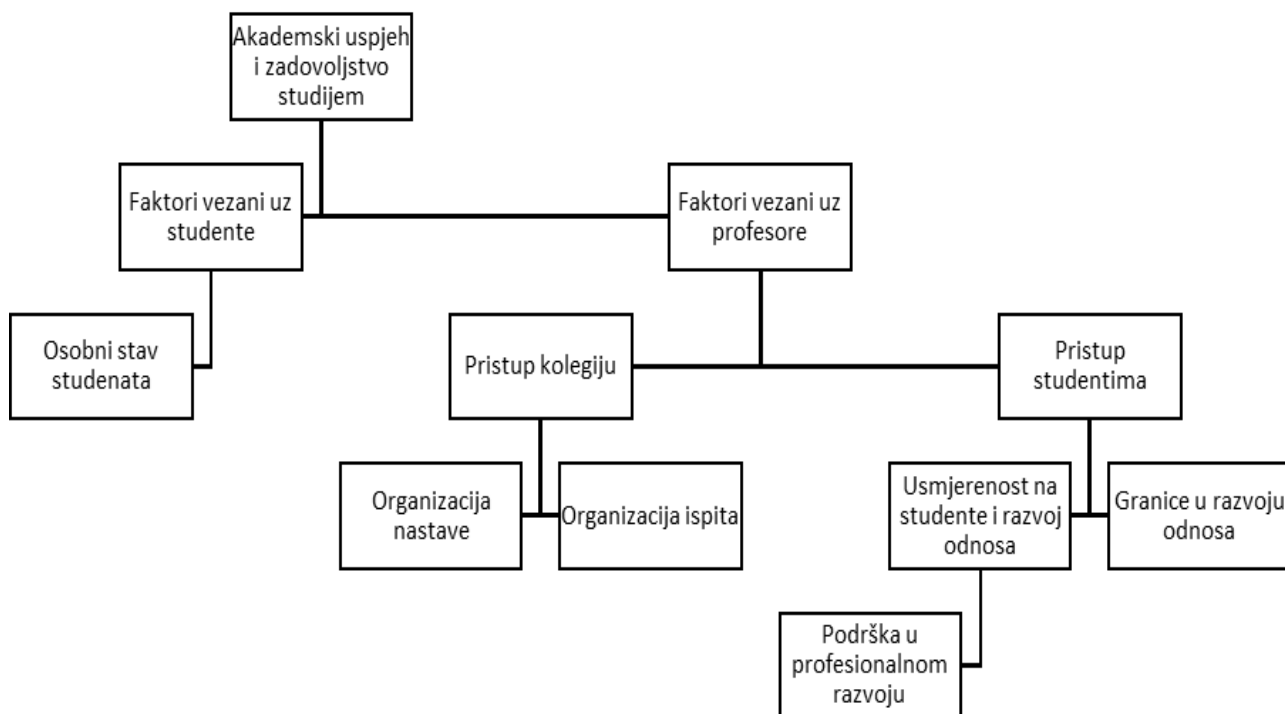
da istraživači pomoću tematske analize sadržaja mogu raditi istovremeno s raznovrsnim informacijama, a isto im omogućuje dublje razumijevanje stavova sudionika.

Clarke i Braun (2013) ističu kako je tijekom kvalitativnog istraživanja i tematske analize sadržaja važno razviti kvalitativni senzibilitet, tj. osjećaj. Glavne vještine i pristupi koji čine ovaj senzibilitet su usmjerenost na procese i značenja, umjesto na uzroke i posljedice, kritički stav prema životu, odnosno konstantno preispitivanje i znatiželja, sposobnost udaljavanja od vlastitih ideja i prihvaćanje različitosti, aktivno slušanje tijekom intervjua te dobre komunikacijske vještine koje podrazumijevaju pristup koji gradi povjerenje. Kvalitativni senzibilitet omogućuje istraživačima da bolje razumiju kontekste i značenja iskustva sudionika.

Analiza i obrada podataka kroz tematsku analizu sadržaja, kako je opisano, osigurava detaljan pregled istraživačkih podataka i pruža istraživačima alate za razumijevanje i interpretaciju složenih informacija. Korištenjem šest faza tematske analize – od transkripcije podataka do konačnog prikaza rezultata – istraživači mogu organizirano interpretirati podatke. Ovaj pristup ne samo da osigurava strukturiranost i jasnoću tijekom analize, već omogućuje dublje razumijevanje fenomena koji se istražuje. Također, kvalitativni senzibilitet, kao ključna komponenta ovog istraživačkog pristupa, osigurava da istraživači zadrže kritički i otvoreni pristup jer na taj način se odmiču od svojih pretpostavki i objektivno pristupaju analizi i interpretaciji podataka (Boyatzis, 1998; Clarke i Braun, 2013; Naeem i sur., 2023).

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kako bi se istražila i bolje razumjela perspektiva studenata o povezanosti procijenjene kvalitete odnosa s profesorima te akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem, provedenom tematskom analizom sadržaja definirane su sljedeće ključne teme:

Slika 2. Prikaz ključnih tema dobivenih tematskom analizom sadržaja

Navedene teme pružaju dublji uvid u kompleksnost povezanosti proučavanih fenomena. Svaka tema prikazuje specifične aspekte iskustva studenata i naglašava važnost kvalitetnih odnosa s profesorima za postizanje boljih akademskih rezultata i općeg zadovoljstva studijem, te su te teme detaljno pojašnjene u narednim potpoglavljima.

4.1. Akademički uspjeh i zadovoljstvo studijem

Kada studenti govore o svom akademskom uspjehu i o zadovoljstvu cjelokupnim iskustvom studiranja, govore o postignutim i dobivenim ocjenama te kako iskustvo studija utječe na njihov osobni i profesionalni razvoj. Iz njihovih se odgovora može iščitati kako s tim povezuju razne faktore - od svog osobnog stava prema studiranju općenito, stava prema sadržaju/tematici kolegija i njegovoj korisnosti za buduće zanimanje - do faktora vezanih uz same profesore, tj. njihov pristup kolegiju i samim studentima. Daljnja interpretacija i rasprava o ovim ključnim temama pokazat će kako sve one doprinose kvaliteti odnosa između profesora i studenata.

4.1.1. Faktori vezani uz studente

Faktori vezani uz studente odnose se na njihov osobni stav, koji upravlja njihovim ponašanjem i trudom koji (ne) ulažu u određeni kolegij. Primjerice, studenti ističu:

...što se tiče nekakvog akademskog uspjeha, (mislim) da to uopće nije ključno kakvi su profesori prema nama, nego kakvi smo mi, s kojim stavom idemo na fakultet na ta predavanja, želimo li mi stvarno to naučiti, zanima li nas?

Jedna studentica je to vezala i uz vlastitu osobnost:

Meni uvijek utječe moja osobnost jer ja sam takva, ja kada se u nešto stavim onda se tome posvetim u potpunosti, a uz to se možda veže osjećaj zadovoljstva kada u nečemu uspiješ, kada u nečemu budeš izvrstan. To sve proizlazi i iz unutrašnje i iz vanjske motivacije.

Uz takve osobne stavove, studenti su isticali i stav prema samoj tematici kolegija, odnosno afinitetu prema nastavnom sadržaju, ali i njegovu korisnost za budući rad:

... na mene dosta utječe i primjerice sadržaj nekog kolegija u smislu da ako me nešto zanima i ako smatram da je to korisno i da ako je to nešto što bi ja htjela učiti' onda ću se više potruditi, bolje ću naučiti i samim time će mi proizaći i bolji uspjeh ...

Pa, meni je (...) važno hoće li meni taj moj uspjeh kasnije nešto značiti'. Ja sam osobno osoba koja voli vidjeti da imam dobar uspjeh u nečem', ali isto tako recimo za uspjeh sam se više trudila u srednjoj jer sam znala da mi trebaju ocjene da upišem faks ...

Drugim riječima, studenti će se više angažirati u samoj nastavi i odnosu s profesorom ako kolegij procijene korisnim za buduće zanimanje, ali i za osobni razvoj. Ukoliko smatraju da im kolegij nije važan za razvoj buduće karijere, utoliko će manje sudjelovati i uložiti će manje truda.

Čimbenike koje su studenti izdvojili potvrđuje i Artino (2007), koji ističe važnost sadržaja kolegija i na koji način on utječe na akademski uspjeh studenata. On smatra da ako je sadržaj kolegija interesantan studentima, više će se zalagati i biti aktivni. Istaknuo je i vjerovanje u vlastite sposobnosti. Studenti koji više vjeruju u sebe, svoje znanje i sposobnosti, postići će bolje rezultate. Poseban naglasak stavio se na sadržaj kolegija. Odnosno, ako studenti razmišljaju o sadržaju kolegija kao korisnim za njihovu budućnost, više će sudjelovati i biti aktivni što će im omogućiti bolje razumijevanje nastavnog sadržaja, a time će postići bolji akademski uspjeh. Dakle, iz perspektive studenata, njihov stav i osobna uvjerenja o nastavi značajno su povezana s njihovim akademskim uspjehom.

4.1.2. Faktori vezani uz profesore

Faktori vezani uz profesore odnose se na njihov **pristup samom kolegiju**, što je vezano uz organizaciju same nastave te način polaganja ispita, te na njihov **pristup studentima**, odnosno koliko pozornosti posvećuju odnosu s njima.

4.1.2.1. pristup kolegiju

Prema stavovima studenata, organizacija nastave značajno utječe na akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem. Jedna studentica je istaknula kako

...jako puno utječe i sam profesor i način na koji predaje, (...), ali ukoliko je profesor neki onak', ne sviđa mi se njegov pristup predavanja i zbog toga svega nekako počnem gubiti interes općenito.

Studentima je važno da im se omogući aktivno sudjelovanje u nastavi, odnosno jako su im važne interaktivne metode poučavanja koje potiču kreativnost. Uz to, motivirani profesori koji su posvećeni svom predavanju i kolegiju poboljšavaju iskustvo učenja jer njihova sposobnost povezivanja teorije s praksom i životnim situacijama povećava motivaciju i interes studenata. Konkretni primjeri iz prakse im pomažu u boljem razumijevanju i primjeni naučenog sadržaja. U svezi s tim, jedna je studentica istaknula:

...mislim da najviše utječe nekakva povezanost predmeta s iskustvom, pogotovo sad na diplomskom studiju kad' slušamo, a ne znam, o djeci sa, na primjer, disleksijom i onda čujemo primjer kako je netko pristupio tom' djetetu, na koji način mu je predstavio svoje gradivo ili kako mu je, na primjer, pedagog možda pomagao.

S druge strane, kod opterećenosti i zahtjevnosti kolegija više cijene nastavu koja ima smisao i cilj, a ne samo nepotrebne zadatke. U konačnici, kvaliteta i organiziranost predavanja, kao i primjena naučenoga u praksi im omogućava bolji akademskih uspjeh. Primjerice, studenti navode da im je važna

...opterećenost kolegija, znači koliko sadržaja moramo naučiti ili samo koliko moramo napisati seminara, imati kvizove svaki tjedan i pročitati knjigu svaki tjedan, i napraviti još prezentaciju ili nešto ...

Jedna je studentica istaknula:

Meni jako važno je l' se ono čemu se priča primjenjuje na njihovoj nastavi...

Nadalje, kod organizacije nastave, važno je kako profesori organiziraju i same aktivnosti. Odnosno, kada profesori forsiraju aktivnosti i sudjelovanje na nastavi, kada je rad na nastavi svaki sat istim tempom, studenti neće sudjelovati i imat će manje motivacije za daljnji rad. Sukladno tome, studentice su istaknule kako to utječe na motivaciju i sudjelovanje na nastavi:

Pa evo, što se tiče kvalitete samog odnosa i kvalitete motivacije za sudjelovanjem u nastavi, ja vjerujem da će kolegice reći nešto sad možda suprotno od mene, ali moje mišljenje je da ponekad čak i prevelika, neću reć' prevelika motivacije, nego kad profesor previše forsira nekakve aktivnosti i nekako sudjelovanje u nastavi. Na primjer, to kod mene zna stvoriti kontraefekt.

Smatram da također ta previsoka entuzijastičnost koja je jednakog intenziteta svaki sat u smislu, bilo to u 8 ujutro ili je 7 navečer, ona je jednaka i nekako kao da nije prilagodljiva, u smislu od nas se jednaka razina aktivnosti očekuje uvijek, što smatram nemogućim jer ima naravno i teških dana dana kada su kolokviji i projekti i slično.

Isto tako, studentima je važno da profesori razumiju što studenti žele. Trebaju organizirati nastavu prema interesima studenata. Jedna studentica je rekla:

...mislim da profesori često pogrešno shvate kada čuju nas da se recimo zalažemo za manje frontalne nastave, za više aktivnosti, za raznoliku nastavu, da oni kao da čuju da mi sad želimo samo jedno, u smislu kao: „Aha, ne znam, izbacit ćemo frontalnu nastavu u potpunosti.“ i ako mi kažemo da želimo više aktivnosti, onda oni ubace, ne znam, 90 minuta aktivnosti. Tako da, kao da nas slušaju, ali u potpunosti pogrešno čuju.

Studentima je važno da razumiju što se točno od njih zahtjeva jer će se na taj način lakše prilagoditi i bolje pripremiti za ispit. Kada je nastava dobro organizirana, profesori jasno prenose svoje znanje na studente i iskazuju što točno očekuju od njih. Kada studenti znaju što se očekuje od njih i u kojoj mjeri, više će se pripremiti za ispite i određene zadatke te će na taj način postići bolji akademski uspjeh. Profesori trebaju promišljati o svojoj nastavi i unaprjeđivati ju s obzirom na interese studenata. Prema Paolini (2015), neki od prijedloga za

unaprjeđenje nastavnog procesa su poticanje studenata u razvoju kritičkog mišljenja, znanstveno-istraživački radovi, otvorenost i fleksibilnost profesora, međusobna suradnja, pružanje povratnih informacija te propitkivanje studentskih interesa i ono što oni žele učiti. Ovakav način organiziranja nastave potiče studente na veći angažman, a motiviranjem i ohrabriranjem, studenti će se više posvetiti nastavnom sadržaju, vjerovati u sebe i poboljšati svoj akademski uspjeh.

Uz organizaciju same nastave, studentima je važan i način polaganja ispita, te dobivene ocjene. Naime, razgovarajući o akademskom uspjehu, studenti su istaknuli važnost ocjena i ispita. Smatraju kako njihov uspjeh proizlazi iz njihovog truda i zalaganja što im omogućuje bolje ocjene i akademske uspjehe. Kada je riječ o ispitima, važan im je način izvođenja ispita, a naglasili su kako preferiraju esejski tip pitanja koji im omogućava da izraze svoje razumijevanje i primjenu naučenog sadržaja. Jedna studentica dala je konkretan primjer:

...Tipa, recimo ako se pitanje nije da se mora staviti točno određene riječi, (...) tipa onako, baš samo definicije, nego se može kao stav i svoje mišljenje na to se može, ne znam, nekako možda pokazat' svoje naučno znanje, ne samo nabubano znanje.

Također im je važan i odmak od standardiziranog kriterija ocjenjivanja kada je riječ o dobivenim ocjenama. Studentica je navedeno potkrijepila pozitivnim primjerom:

Doš'o je kraj semestra i ja sam očekivala da ću imati 4 jer recimo 93% posto je za 5, a ja imam 91 i ima nas još koji imamo tako preko 90, ali ispod 93, ne znam je li itko sam po sebi za 5 i onda je profesorica čak i sama je to uvidjelo da su možda kriteriji previsoki, možda nisu bili za generacije 5 godina prije nas, 6 godina prije nas, ali je poslala kao mail da vidi da sam u čemu god, da sam savjesna, da sam sve radila na vrijeme da je sve bilo dobro i da je po njoj to ipak za 5. Tako da, eto, zanemarivanje možda nekih tih propisanih kriterija, odnosno postotaka.

Navedene stavove studenata potvrđuju i Kuh, Kinzie, Buckley, Bridges i Hayek (2006). Kako bi se osigurao opstanak na fakultetu i poboljšao akademski uspjeh, važno je da studenti imaju dobre ocjene. Studenti koji imaju dobre ocjene, zadovoljni su, aktivniji i pružaju si veću mogućnost u postizanju akademskog napretka. Kada su studenti zadovoljni sa svojim akademskim napretkom tako što imaju dobre ocjene, više će se truditi i zalagati za daljnje obrazovanje, a zbog toga će imati osjećaj zadovoljstva ne samo svoga uspjeha, već i zadovoljstva cijelim procesom studiranja (Kuh i sur., 2006). Prema Caruth (2018) ocjene su

važan dio akademskog uspjeha jer su procjena uspjeha na fakultetu. Odnosno, studentima su ocjene važne jer su im važne u daljnjem razvoju akademskog uspjeha, kako će se oni odnositi prema nastavi, koliko će biti zainteresirani i angažirani u nastavnom procesu. Istaknula je kako su se ocjene studenata poboljšale kada je fokus bio na aktivnom učenju i entuzijazmu za učenje. Također je važno stvoriti pozitivnu klimu unutar učionice i pokazati osjećaje studentima, kao i entuzijazam za kolegij (Caruth, 2018). Isto tako, ključno je koristiti metode poučavanja koje su fokusirane na potrebe i interese studenata jer će se na taj način povećati motivacija studenata za sudjelovanjem na nastavi (Brewer i Burgess, 2005). U istraživanju koje su proveli Benson, Cohen i Buskist (2005) procjenjivali su se odnosi između profesora i studenata iz perspektive studenata, odnos između odnosa i stavova studenata, kao i proakademskog ponašanja (*eng. proacademic student behaviors*) što podrazumijeva pohađanje nastave i sudjelovanje na nastavi te su istraživali ponašanje profesora. Utvrđeno je da kada profesori stvaraju pozitivno ozračje unutar učionice, studenti će se osjećati motivirano za sudjelovanjem u nastavi. Osim toga, važno je spomenuti i sadržaj kolegija i zadovoljstvo studenata jer kada profesori pokažu entuzijazam i kada su povezani sa svojim kolegijem, studenti će uzeti više kolegija kod tog profesora, uživati u njegovim predavanjima i redovito pohađati nastavu što doprinosi poboljšanju odnosa. Dakle, putem učinkovitog poučavanja, stvorit će se pozitivan učinak na kolegij, zbog čega će studenti biti više angažirani, a samim time će se stvoriti pozitivni i prijateljski odnosi (Benson i sur., 2005). No, kako bi se osigurala pozitivna klima unutar učionice, važno je poznavati studente na osobnoj razini, odnosno što je to karakteristično za određenog studenta, što mu je u interesu, što voli i što ga zanima jer na taj način će studenti biti više motivirani za angažman na nastavi, a isto tako će se i poboljšati odnosi kada student shvati da je profesoru uistinu stalo do njega kao pojedinca (Estepp i Roberts, 2013; Demir i sur., 2019).

4.1.2.2. Pristup studentima

Kada je riječ o tome kako pristup studentima doprinosi njihovom odnosu s profesorima, te u konačnici akademskom uspjehu studenata i zadovoljstvu studijem, sudionici u ovom istraživanju su isticali kako je ključno da su profesori usmjereni na studente i da razvijaju pozitivne odnose s njima. Čak i ako su studenti inicijalno bili zainteresirani za neki kolegij, taj je interes nestao ukoliko profesor nije imao primjeren pristup prema studentima i prema svom kolegiju, što dodatno govori o važnosti odnosa:

Znači, kako se odnosi prema svom predmetu i prema nama studentima jer znalo mi se događat da možda me i zanima kolegiji i sadržaj, ali ako profesor onako pristupa kao da je njemu to nevažno ili ako daje jasno do znanja da smo mu i mi kao studenti manje bitni i da mu se ne da radit' s nama onda i meni se stvara ta nekakva odbojnost prema predmetu, bez obzira što mi možda prvotno kolegij bio zanimljiv.

Meni je jako bitno recimo kod profesora i našeg odnosa da ja osjetim da se oni trude oko mene jer ne želim se ja truditi oko nekoga njegovog kolegija koji ja na kraju od toga ću dobit 5 i aj' bok. To mi niš' mi ne znači. Znači, ako je odnos neki uzajaman u smislu dobro ti se trudiš oko toga, ja ću se potruditi oko tebe da te poguram.

U pozitivnim iskustvima, studenti su naglašavali prijateljske odnose s profesorima. Takvi stavovi prikazuju odnose koji su puni razumijevanja, empatije i podrške. Studentica je navela kako:

Specifično za mene bi to možda bila XY, zato što na trećoj godini sam ja imala nekih problema s mentalnim zdravljem i to je ona primijetila. Nisam se ja njoj ni javila, ni ništa, u smislu moram ići kod doktora, moram ovo, ne. Ona se meni sa mailom javila: „Ja vidim da ti nisi dobro. Je li sve u redu? Trebate li pomoć?“, što je meni bilo ono, značilo mi je puno

Studenti su tijekom istraživanja često spomenuli komunikaciju i otvorenost za razgovor. Istaknuli su važnost komunikacije u izgradnji pozitivnih odnosa i kako to utječe na njih:

...otvorenost za razgovor, da nije samo da stoji iza svog mišljenja u smislu da ne želi poslušati nas.

Ja bih rekla još empatija. ... Tak da, mislim da je to jako bitno, dobro to se malo nadovezuje na tu fleksibilnost, ali općenito ta neka empatija i razumijevanje da nismo svi uvijek

zdravi, nismo svi uvijek sposobni otić' na predavanja i okej, imamo te svoje izostanke, ali nikad' ne znaš što se može dogoditi ovako.

Leenknecht i sur. (2023) u svom su istraživanju također utvrdili kako studenti većinom odnose s profesorima doživljavaju pozitivno, ali im je vrlo važno da profesori održavaju nastavu prema njihovim potrebama jer će im tada motivacija biti znatno veća. No, motivacija studenata, bila intrinzična ili ekstrinzična, značajno je povezana s kvalitetom odnosa ne samo s profesorima, već s fakultetom i cijelim osobljem. Isto tako, utvrđeno je da kada studenti žele samovoljno sudjelovati na nastavi, bit će više motivirani te će se samim time smanjiti i konflikti, odnosno nesuglasice između njih i profesora.

U razvoju odnosa, studenti su spomenuli i neformalnu komunikaciju i druženja koja pozitivno utječu na kvalitetu odnosa, jer pružaju mogućnost da i studenti dožive profesore u drugačijem, neformalnijem okruženju i nauče nešto novo o njima:

Mislim da se u neformalnom okruženju i dalje može ostati formalan, odnosno profesionalan. (...), i dalje možemo nekako razgovarati o temama koje su vezane uz fakultet, ali da nije to na fakultetu konkretno.

...ali ako se profesor mrvicu samo otvori prema nama i kaže nešto iz svog osobnog života, meni će onak' automatski djelovat ljudskije i ovaj, bit će mi nekako lakše se povezati s tim profesorom.

Dakle, komunikacija između studenata i profesora ne mora nužno biti formalna. Ona se može odvijati i izvan učionica. Komorraju i sur. (2010) potvrđuju kako neformalna komunikacija značajno utječe na motivaciju studenata i angažman u nastavnom procesu. Također, Ei i Bowen (2022) ističu da neformalna druženja i grupne aktivnosti profesora i studenata karakteriziraju pozitivne odnose. Prvenstveno je ključno razumjeti da su profesori ti koji imaju najveću odgovornost u izgradnji i poboljšanju odnosa. Oni se trebaju posvetiti odnosima tako što surađuju sa svojim studentima na fakultetu, ali i izvan njega. Kako bi se poboljšali odnosi između profesora i studenata, važno je da profesori iskažu svoj trud i da podržavaju svoje studente u organizaciji različitih aktivnosti (Komorraju i sur., 2010; Hoffman, 2014; Ei i Bowen, 2022). Dakle, profesori koji njeguju odnose sa svojim studentima i brinu o njima, otvaraju im vrata za nova iskustva i prilike što ih dodatno motivira u daljnjem obrazovanju. Ukoliko su odnosi na nastavi i izvan nje pozitivni, utoliko će studenti biti

motivirani i više će sudjelovati na nastavi. Shodno navedenom, jedna studentica navela je brižnost profesorice kao izrazito važnu:

...imali smo profesoricu XY koja je tako draga i dobra žena, i tako su joj zanimljiva ta predavanja. Mislim, nije toliko nužno zanimljivo ako se vidi da ju je briga za nas i da želi čut' naša mišljenja i mi smo se tu svi javljali jer je toliko opuštena atmosfera i kod nje se tu javljamo.

Nadalje, u pristupu studentima i razvoju odnosa, važno je poticati ih i pružiti im podršku kako u osobnom, tako i u profesionalnom razvoju. Načini na koje se može podržavati profesionalni razvoj studenata su razni. Prvenstveno im je važno da profesori uvide njihov potencijal te ga potiču i razvijaju. Samim time će se studenti osjećati cijenjeno i više će se potruditi poboljšati svoj uspjeh.

Prema iskustvima studenata, objavljivanje radova i poticanje na isto ključno je za njihov doživljaj profesionalnog razvoja i osjećaj zadovoljstva. Studenti su istaknuli kako:

...kada pišemo nekakve seminare u sklopu kolegija i ako budu dobro napisani seminari, često profesori pitaju da sam malo dorade, pa možda da se objave u nekakvom časopisu ili da se ne znam, imali smo isto situaciju gdje su nam seminari bili objavljeni u zborniku, tako da, na te načine.

...kad' je asistentica XY predložila da mi objavimo onaj naš rad kao grupa. Ovaj, meni je to bilo, puno mi je značilo zato što nikad' u životu nisam mislila da ću ja ikad' išta objaviti u nekom znanstvenom časopisu (kroz smijeh).

...svaki profesor koji pokaže bilo kakvu inicijativu da uključi svoje studente u neko događanje na faksu, u neko istraživanje, u, u bilo šta da, da onak', da se i mi kao studenti osjećamo kao vau (naglašeno), on sad misli da ja to mogu napraviti i da onak' to utječe na, na naš razvoj, na ono akademski uspjeh i sve.

Isto tako, vrlo im je važna povratna informacija koja ih usmjerava na poboljšanje uspjeha i dodatno propitkivanje svojih sposobnosti i mogućnosti. Jedan student istaknuo je:

Za profesora XY što uvijek taj pozitivni komentar na kraju, mislim, konstruktivni reć' ćemo komentar, bio on pozitivan, negativan, kako god, ali ti konstruktivni komentari posebice poslije seminarske nastave. Osim samog direktno uključivanja upravo te neke sitnice na neki način također nas guraju, barem mene osobno, guraju u tom smjeru da vidim što možda mi

šteka, na koji način se mogu razvijati jednog dana da budem uistinu kompetentan u tom području.

Iskazivanje zahvalnosti i ponosa profesora prema studentima uvelike utječe na njihov profesionalni razvoj. Studenti su istaknuli kako im je važno da profesori tu podršku verbaliziraju:

...kad sam dobila dekanovu nagradu, zaustavila me na hodniku, izgrlila me i rekla: „Eto, tako mi je drago, Vi ste celebrity (svog smjera).“, (...) Uglavnom, riječima mi je tako izražavala, poticala i cijenila taj moj akademski uspjeh i to mi je baš bilo tako lijepo.

Meni su tu 2 ključne riječi, a to su: Ponosan sam! ili Ponosna sam!. Znači, samo te 2 riječi „Ponosan sam“ mi je vrh vrhova.

Boulton i suradnici (2019) potvrđuju kako je važno dobro procijeniti studente i njihove mogućnosti te zadovoljiti njihove potrebe kako bi ostvarili akademski uspjeh. Zadovoljstvo i uspjeh studenata su dva međusobno povezana pojma koja se razlikuju od studenta do studenta i važno ih je razumjeti iz perspektive, stava i osobnosti studenta. Odnosno, profesori trebaju staviti fokus na čimbenike koji potiču studente da ostvare svoj potencijal. Kako bi to postigli, trebaju pristupiti studentima prema njihovim interesima i sposobnostima jer nemaju svi iste mogućnosti, stvoriti pozitivnu klimu unutar učionice te uložiti dodatan trud kako bi se poboljšao akademski uspjeh (Saeed i Zyngier, 2012).

Iako studenti pretežito doživljavaju odnose s profesorima pozitivno, istaknuli su i negativna iskustva, koja su znala biti vezana uz osjećaj diskriminiranosti, razgovora o neprimjerenim temama, i slično:

S nekima smo imali jako dobra iskustva i njih ćemo pamtiti ono po dobrom zauvijek, a ima profesora koji su na neki način ostavili možda i traume na nekim studentima, tako da mogu reći da je uglavnom, pretežito je bilo pozitivno iskustvo, ali bilo je naravno i onih negativnih.

Isto tako, studenti su istaknuli kako im je važno da profesori ne zadiru u njihov privatni život jer je to također prelaženje granica u razvoju odnosa:

...ona je isto tako forsirala stalno nešto, uplitanje u privatno, ne znam, „Kad' si se ofarbala, di si kupila to?“ to mi se ne sviđa.

I nekako, čak bi mi bilo odbojno da se neki profesor u neformalnom okruženju previše opusti. Smatram da nije jednostavno u ovom trenutku kada smo mi u odnosu profesor-student da nije mjesto i vrijeme da recimo profesor pored nas pije pivo na nekakvom, ne znam, pub kvizu ili slično.

No, studenti su naveli da granice u odnosima svatko doživljava individualno:

...mislim da svako ima svoj neki otprilike sustav granica i mislim da je to dosta individualno. (...), možda ne bi bilo najugodnije miješati taj neki privatni život sa životom na Fakultetu.

Iako je studentima važan prijateljski odnos s profesorima jer se osjećaju prihvaćeno, važno je da se profesori odnose profesionalno i da ne prelaze određene granice. Profesori trebaju poštivati svoje studente i biti brižni prema njima, ali moraju i postaviti određeni autoritet jer oni utječu na studente i njihove stavove. Odnosno, profesori trebaju stvoriti pozitivno okruženje, preuzeti odgovornost za određena ponašanja i održati profesionalne granice u odnosima sa svojim studentima (Teacher Registration Board of Western Australia, 2019).

Kada profesori brinu o svojim studentima i kada im je stalo do njih i njihovog razvoja, studenti će se više angažirati u nastavnom procesu. Izgradnja pozitivnih odnosa vodi i ka boljem poučavanju jer kako se mijenja ponašanje studenata, tako se mijenja i ponašanje nastavnika. Odnosno, izgradnjom pozitivnih odnosa, profesori stavljaju fokus na brigu o studentima, ali i brigu o svojem predavanju. Profesori će unaprijediti svoju nastavu, staviti će naglasak na aktivnost studenata, međusobnu interakciju i zajedničko rješavanje problema, što će dovesti do brižnih odnosa (Li, Bergin i Olsen, 2022). Trigwell, Prosser i Waterhouse (1999) dodatno naglašavaju važnost razgovora sa studentima o raznim problemima (akademske, privatne), poticanja kritičkog mišljenja te uočavanja njihovih interesa te kreiranja nastave prema tome.

5. ZAKLJUČAK

Tradicionalna nastava još je uvijek uvelike zastupljena u visokoškolskom odgojno-obrazovnom sustavu, ali u današnjem društvu gubi na značajnosti jer ne može odgovoriti na potrebe studenata te izazove s kojima se oni susreću. Za uspjeh studenata važno je održavati suvremenu nastavu i promicati njezine vrijednosti jer ako profesori njeguju tradicionalne vrijednosti i metode poučavanja, neće se razviti pozitivni odnosi koji su preduvjet za kvalitetno poučavanje i kvalitetno učenje. Upravo je to jedno od ključnih polazišta pedagogije odnosa, koja ističe kvalitetne odnose kao zaseban cilj odgoja i obrazovanja.

Provedenim kvalitativnim istraživanjem odnosa između studenata i profesora u visokom obrazovanju potvrđena je važnost kvalitete odnosa. Odnosno, rezultati istraživanja ne impliciraju samo doprinos odnosa angažmanu i trudu studenata na nastavi, već i na njihov cjelokupni akademski uspjeh. Isto tako, iz perspektive studenata, kvaliteta odnosa s profesorom na njih ima veći utjecaj od osobne motivacije i zainteresiranosti za neki kolegij. No, kako bi se održali kvalitetni odnosi, studenti su istaknuli važnost razumijevanja njihovih potreba i trud profesora. Stoga, ključno je da profesori prepoznaju interese, potrebe, afinitete i prioritete studenata i usmjere se na njihov kako osobni, tako i profesionalni razvoj. Prema studentima, pozitivni odnosi temelje se, uz razumijevanje, i na empatiji, otvorenoj komunikaciji i podršci jer se tada osjećaju cijenjeno i motivirano za daljnji rad. Također, smatraju kako neformalna komunikacija, s dozom profesionalnosti i jasnim (međusobno dogovorenim) granicama značajno doprinosi kvaliteti odnosa jer u takvom odnosu bolje upoznaju profesore. U konačnici, studenti cijene profesore koji omogućuju aktivno sudjelovanje na nastavi kroz interaktivne metode poučavanja jer se integracijom suvremenih pristupa poučavanja stvara pozitivno okruženje za učenje.

Zaključno, održavanje i njegovanje kvalitetnih odnosa u nastavnome procesu ključno je za postizanje akademskog uspjeha i zadovoljstva studenata. Kako bi se kvalitetni odnosi profesora i studenata njegovali, važno je istaknuti nekoliko ključnih čimbenika koji moraju biti uzajamni - empatija, razumijevanje, podrška, a ponajviše poštovanje. Jedna studentica sročila je to na sljedeći način:

Poštovanje mi je opet glavno. (...) ne možeš imati bolji odnos ako te ne poštuje, a to je temelj svega.

6. LITERATURA

1. Akili, W. (2015). The role of a “caring” professor in developing a proper learning environment. *QScience Proceedings*. <https://doi.org/10.5339/qproc.2015.elc2014.49>
2. Artino, A. R. (2007). Motivational beliefs and perceptions of instructional quality: predicting satisfaction with online training. *Journal of Computer Assisted Learning*, 24(3), 260–270. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2007.00258.x>
3. Bain, K. (2004). What the best college teachers do. *Harvard University Press*.
4. Barnett-Itzhaki, Z., Beimel, D., & Tsoury, A. (2023). *Using a Variety of Interactive Learning Methods to Improve Learning Effectiveness: Insights from AI Models Based on Teaching Surveys*. <https://eric.ed.gov/?q=Active+and+interactive+teaching+methods&id=EJ1408273>
5. Benson, T. A., Cohen, A. L., & Buskist, W. (2005). Rapport: Its relation to student attitudes and behaviors toward teachers and classes. *Teaching of Psychology*, 32(4), 237-239.
6. Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). *Teaching for quality learning at university 5e*. McGraw-hill education (UK).
7. Bingham, C., & Sidorkin, A. (2004). *No education without relation*. New York: Peter Lang.
8. Bognar, L. (2011). ODGOJ NA SVEUČILIŠTU. *Život i škola*, LVII (26), 165-174. <https://hrcak.srce.hr/77332>
9. Boulton, C. A., Hughes, E., Kent, C., Smith, J. R., & Williams, H. T. P. (2019). Student engagement and wellbeing over time at a higher education institution. *PloS One*, 14(11), e0225770. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0225770>
10. Bovill, C. (2020). Co-creation in learning and teaching: the case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education*, 79(6), 1023–1037. <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00453-w>
11. Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic Analysis and Code Development*. SAGE.
12. Brewer, E. W., & Burgess, D. N. (2005). Professor's role in motivating students to attend class. *Journal of STEM Teacher Education*, 42(3), 3.
13. Buljubašić-Kuzmanović, V. i Kretić Majer, J. (2008). Vrednovanje i samovrednovanje u funkciji istraživanja i unapređivanja kvalitete škole. *Pedagogijska istraživanja*, 5 (2), 139-149. <https://hrcak.srce.hr/118200>

14. Buskist, W., & Saville, B., K. (2011). Creating positive emotional contexts for enhancing teaching and learning.
15. Caruth, G. D. (2018). Student Engagement, Retention, and Motivation: Assessing Academic Success in Today's College Students. *Participatory Educational Research*, 5(1), 17–30.
<https://doi.org/10.17275/per.18.4.5.1>
16. Chickering, A. W., & Gamson, Z. F. (1987). Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education. *American Association of Higher Education*.
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED282491.pdf>
17. Cook-Sather, A., Bovill, C., & Felten, P. (2014). *Engaging students as partners in learning and teaching: a guide for faculty*. San Francisco: Jossey Bass
18. Dai, P. (2024). The influence of Teacher-Student Relationship on students' learning. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 40(1), 240–246.
<https://doi.org/10.54254/2753-7048/40/20240764>
19. Demir, M., Burton, S., & Dunbar, N. (2019). Professor–student rapport and perceived autonomy support as predictors of course and student outcomes. *Teaching of Psychology*, 46(1), 22-33.
20. Ei, S., & Bowen, A. (2002). College students' perceptions of student-instructor relationships. *Ethics & Behavior*, 12(2), 177-190.
21. Eisenberg, D., Gollust, S. E., Golberstein, E., & Hefner, J. L. (2007). Prevalence and correlates of depression, anxiety, and suicidality among university students. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(4), 534–542.
<https://doi.org/10.1037/0002-9432.77.4.534>
22. Estep, C. M., & Roberts, T. G. (2013). Exploring the relationship between professor/student rapport and students' expectancy for success and values/goals in college of agriculture classrooms. *Journal of Agricultural Education*, 54(4), 180-194.
23. Faranda, W. T., & Clarke, I. (2004). Student observations of outstanding teaching: Implications for marketing educators. *Journal of Marketing Education*, 26(3), 271–281.
<https://doi.org/10.1177/0273475304268782>
24. Fitzmaurice, M. (2008). Voices from within: Teaching in higher education as a moral practice. *Teaching in Higher Education*, 13, 341–352.
<https://doi.org/10.1080/13562510802045386>

25. Gravett, K., Taylor, C. A., & Fairchild, N. (2021). Pedagogies of mattering: re-conceptualising rational pedagogies in higher education. *Teaching in Higher Education, 1-16*. <https://doi.org/10.1080/13562517.2021.1989580>
26. Hagenauer, G., & Volet, S. E. (2014). Teacher–student relationship at university: an important yet under-researched field. *Oxford Review of Education, 40*(3), 370-388.
27. Hoffman, E. M. (2014). Faculty and Student Relationships: Context Matters. *College Teaching, 62*(1), 13–19.
<https://doi.org/10.1080/87567555.2013.817379>
28. Ingraham, K. C., Davidson, S. J., & Yonge, O. (2018). Student-faculty relationships and its impact on academic outcomes. *Nurse Education Today, 71*, 17–21.
<https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.08.021>
29. Jimenez-Salazar, H. (2022). Relational Pedagogy: Strategies for effective and sustainable relationships with students.
30. Khalaf, B. K., & Zin, Z. Bt. M. (2018). *Traditional and Inquiry-Based Learning Pedagogy: A Systematic Critical Review*
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1191725.pdf>
31. Kim, M., Albers, N. D., & Knotts, T. L. (2023). Academic Success through Engagement and Trust Fostered by Professor Leadership Style. *Education Sciences, 13*(6), 537. <https://doi.org/10.3390/educsci13060537>
32. Kitzinger, J. (1995). Qualitative Research: Introducing focus groups. *BMJ. British Medical Journal, 311*(7000), 299–302. <https://doi.org/10.1136/bmj.311.7000.299>
33. Komorraj, M., Musulkin, S., & Bhattacharya, G. (2010). Role of student-faculty interactions in developing college students' academic self-concept, motivation, and achievement. *Journal of College Student Development, 51*(3), 332–342.
34. Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research (5th ed.)*. SAGE Publications
35. Kuh, G. D., Kinzie, J. L., Buckley, J. A., Bridges, B. K., & Hayek, J. C. (2006). *What matters to student success: A review of the literature* (Vol. 8). Washington, DC: National Postsecondary Education Cooperative.
36. Kumar, M., & Bhuyan, S. (2023). Teacher- Student Relationship of University Students in relation to their Academic Achievement. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*.
<https://doi.org/10.56726/irjmets42562>

37. Kutbiddinova, R. A., Eromasova, A. A., & Romanova, M. A. (2016). *The use of interactive methods in the educational process of the higher education institution*. <https://eric.ed.gov/?q=Active+and+interactive+teaching+methods&id=EJ1115891>
38. Lammers, W. J., and Byrd, A. A. (2019). Student gender and instructor gender as predictors of student–instructor rapport. *Teach. Psychol.* 46, 127–134. <https://doi.org/10.1177/0098628319834183>
39. Leenknecht, M. J., Snijders, I., Wijnia, L., Rikers, R. M., & Loyens, S. M. (2023). Building relationships in higher education to support students' motivation. *Teaching in Higher Education*, 28(3), 632-653.
40. Li, X., Bergin, C., & Olsen, A. A. (2022). Positive teacher-student relationships may lead to better teaching. *Learning and Instruction*, 80, 101581. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2022.101581>
41. Lončar-Vicković, S., & Dolaček-Alduk, Z. (2009). *Ishodi učenja - priručnik za sveučilišne nastavnike*. <https://www.kifos.hr/wp-content/uploads/2022/05/Prirucnik-ishodi-ucenja.pdf>
42. Mladenovici, V., Ilie, M. D., Maricuțoiu, L. P., & Iancu, D. E. (2021). Approaches to teaching in higher education: the perspective of network analysis using the revised approaches to teaching inventory. *Higher Education*, 84(2), 255–277. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00766-9>
43. Naeem, M., Ozuem, W., Howell, K., & Ranfagni, S. (2023). A Step-by-Step process of thematic analysis to develop a conceptual model in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 22. <https://doi.org/10.1177/16094069231205789>
44. Noddings, N. (2005). Identifying and responding to needs in education. *Cambridge Journal of Education*, 35(2), 147–159. <https://doi.org/10.1080/03057640500146757>
45. Paolini, A. (2015). Enhancing teaching effectiveness and student learning outcomes. *Journal of effective teaching*, 15(1), 20-33.
46. Pongračić, L., & Marinac, A. M. (2020). *Metoda refleksije kao metoda za unapređenje odgojno-obrazovnog procesa*. <https://hrcak.srce.hr/clanak/365923>
47. Publications Office of the European Union. (2022). *The impact of the COVID-19 pandemic on the mental health of young people: policy responses in European countries*. Publications Office of the EU. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/be9b29b1-4ae1-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>

48. Saeed, S., & Zyngier, D. (2012). How motivation influences student engagement: a qualitative case study. *Journal of Education and Learning, 1*(2).
<https://doi.org/10.5539/jel.v1n2p252>
49. Schwartz, H. L., & Holloway, E. L. (2012). Partners in learning: A grounded theory study of relational practice between master's students and professors. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning, 20*(1), 115–133.
50. Shah, D. (2023, October 26). Reflective Teaching: Master the Art of Self-Reflection. *Suraasa*. <https://www.suraasa.com/blog/reflective-teaching?var=as2>
51. Sidorkin, A.M. (2023). Pedagogy Of Relation. Education After Reform. *New York: Routledge*.
52. Simel Pranjić, S., & Žižanović, S. (2021). Challenges In Developing And Nurturing a Caring Teacher-Student Relationship In Higher Education. *INTED Proceedings*.
<https://doi.org/10.21125/inted.2021.1440>
53. Teacher Registration Board of Western Australia. (2019). *Teacher-student professional boundaries: A resource for WA teachers (Revised ed.)*. Government of Western Australia.
54. Tormey, R. (2021). Rethinking student-teacher relationships in higher education: a multidimensional approach. *Higher Education, 82*(5), 993-1011.
55. Trigwell, K., Prosser, M., & Waterhouse, F. (1999). Relations between teachers' approaches to teaching and students' approaches to learning. *Higher education, 37*(1), 57-70.
56. Wang, Y. (2022). A comparative study on the effectiveness of traditional and modern teaching methods. In *Proceedings of the 2022 5th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2022)* (Vol. 720, pp. 270-7).

7. PRILOZI

7.1. Protokol za fokus grupu

Duljina trajanja: 60 minuta

Tijek:

1. Neformalni pozdrav i uvod

- pozdrav i zahvala sudionicima na sudjelovanju
- predstavljanje moderatorice

1. Objašnjenje teme i cilja istraživanja

- tema: Percepcija studenata o povezanosti kvalitete odnosa s profesorima te akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem
- cilj: utvrditi kako studenti percipiraju povezanost procijenjene kvalitete odnosa s profesorima te njihovog akademskog uspjeha i zadovoljstva studijem

2. Administrativna formalnost

- podjela i ispunjavanje suglasnosti
- naglašavanje da će se svi podaci koristiti isključivo za izradu diplomskog rada

3. Pravila fokus grupe

- Svatko ima pravo izraziti svoje mišljenje bez osude drugih sudionika.
- Svi sudionici imaju priliku govoriti i sudjelovati u raspravi.
- Važno je govoriti jedan po jedan kako bismo omogućili jasnoću i razumijevanje.
- Sudionici se mogu međusobno nadopunjavati.
- U obradi podataka, sudionici neće biti imenovani, kao ni profesori o kojima govore.
- Sudionici imaju pravo odustati od sudjelovanja u bilo kojem trenutku.

4. Glavna diskusija

- postavljanje pitanja sudionicima (vidi pitanja u nastavku)

5. Zaključak

- sažimanje glavnih točaka diskusije
- pružanje prilike sudionicima za dodatne komentare
- zahvala sudionicima na vremenu i doprinosu

Pitanja:

1. Kada govorimo općenito o vašem akademskom uspjehu i zadovoljstvu studijem, što sve utječe na to?
2. Kako biste opisali svoje iskustvo odnosa s profesorima na Fakultetu?
3. Koje osobine profesora smatrate važnim za stvaranje pozitivnog odnosa sa studentima? Pojasnite.
4. Navedite konkretan primjer interakcije/odnosa s profesorom koje ste doživjeli kao pozitivno/negativno i kako je ono utjecalo na Vas?
5. Na koji se način kvaliteta odnosa s profesorima može odraziti na Vašu motivaciju za učenjem te sudjelovanjem u nastavi? Navedite konkretan primjer (pozitivni/negativni).
6. Navedite važne faktore u odnosu između profesora i studenta koji utječu na akademski uspjeh i zadovoljstvo studijem.
7. Na koji način/načine profesori podržavaju Vaš akademski razvoj? Navedite konkretne primjere.
8. Kako biste Vi unaprijedili odnose između studenta i profesora na Vašem Fakultetu?
9. Koje su granice u odnosima između profesora i studenta? Navedite primjere.
10. Što biste istaknuli kao najvažnije u današnjem razgovoru i zašto?